Kő-Szabó Imre

Halál négy keréken

Vác 2022

A kötetben közreadott irodalmi riportok közül a

Halál négy keréken (a Magyar Irodalmi Lapban), a

Hulladék lett az autóm (Hetedhéthatár Magazinban)

jelent meg, a többi közreadott riportok pedig a

KLÁRIS Irodalmi-kulturális folyóirat hasábjain

Vác - 2022

MOTTÓ:

„Előtted a küzdés, előtted a pálya,

Az erőtlen csügged, az erős megállja.

És tudod: az erő micsoda? – Akarat,

Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat”

Arany János

Minden jog fenntartva

© Kő-Szabó Imre

ISBN szám: 978-615-81837-2-7 (epub)

ISBN szám: 978-615-81837-3-4 (pdf)

A kötetben közreadott festményeket

készítette:

Rehorovics Anita

festőművész, restaurátor

A festményekről digitalizált fotó felvételek

készültek a megjelentetés érdekében

Vác 2022

A kötet szerkesztését, valamint a címlap fotó

internetről való kiválasztását,

továbbá a kötet

digitalizált formáját készítette:

Dr. Szepes András

ny. főiskolai docens

Vác 2022

TARTALOM JEGYZÉK

Bevezetés 7
A szerző - Kő-szabó Imre 8
Az illusztrátor - Rehorovics Anita 9
Képek jegyzéke 10
Negatív kicsengésű riportok:
Halál négy keréken 11
(Ha beszállsz egy autóba, nem tudod, hol szállsz ki)
Hulladék lett az autóm 20
(Egy ronccsal már nem lehet semmit kezdeni)
Kütyü, majd kacat 26
(Sohasem tudod, mi mivé válik)
Érzelmek skáláján 33
(Öröm és bánat)
Uralom – szolgálat 40
(Csak „szolgálatban” élek, semmi változás)
Kölcsön vett cím: „Nem tréfa a stressz” 47
(Jobb, ha összebarátkozom vele)
Ihlet, majd a munka 54
(Találj ki valamit, aztán csináld meg)
Tepertő és egy fröccs 60
(Nyugdíj, TB, nyugdíj utáni meló)
Pozitív kicsengésű riportok:
Erő gyűjtés, kortól függetlenül 67
(Az erő gyűjtés, az a munka, ami legalább kimerít)
Kapcsolatok: én választok, engem választanak 74
(Fontos, hogy valakihez tartozzam)
A csend sokrétű ereje 80
(„Aki nem bírja a zajt, az a csendet sem ismeri”)
A közösség érdekében 86
(Nem mindegy, milyen közösségben élek)
A család az mindig család marad 93
(Bárhová menekülsz, a család mindig ugyan az)
Legnagyobb kritikus légy önmagadnak 99
(Bátran kritizáld önmagad, kell ez a kontrol)
A tavasz (szerteágazó, sokféle) fuvallata 105
(Újra indul az élet)
Figyelmeztetlek, segítek eligazodni 111
(Én egy tábla vagyok és segítek neked)

◙ ◙ ◙

BEVEZETŐ

Amikor ezt az e-könyvet kezdtem összerakni, a címadó riport - (**Halál négy keréken**) - egyből aktuálissá vált. Azon a héten hat olyan baleset volt az országban, ahol az autósok a vasúti átjárókat semmisnek tekintették. Meg is lett az eredménye, hat összeroncsolódott, semmivé vált autó és a felelőtlenségből eredően, több halott.

Joggal kérdezheti bárki, honnan van a volán mögött ülőknek az a mérhetetlen bátorsága: - Én még áthajtok! - mérlegelése. Átgondolták-e valaha, hogy a kötött pályán közlekedő vonat, mindig erősebb. Az egyik balesetnél az ütközés egy olyan szerelvénnyel történt, ahol a mozdony 80 km/óra sebesség mellett, maga mögött húzott 50 olyan tartálykocsit, amely tele volt olajjal. Súlyát, meg sem lehet becsülni, csak annyi a tény, hogy az ütközés során a vonat a gépkocsit több mint kétszáz méteren át tolta maga előtt, mire sikerült megállnia. Az autót úgy lemorzsolta, hogy abból még „ócskavas” sem maradt.

A kötet 16 riportja, így ketté oszlik, fele a negatív eseményeket taglalja. De arra is rámutat, hogy az élet dolgait, pozitívan is lehet szemlélni.

Okulva a történetekből, legyünk mindig pozitívak, mert csak ez vezet, elfogadható eredményre.

a szerző

Kő-Szabó Imre

Kő-Szabó Imre (Orosháza – 1936). Első novellája 1969-ben a *Palócföld*-ben jelent meg. Számos irodalmi pályázaton volt díjazott: Napjaink (1969), Palócföld (1972), Képes Újság (1985), Tollinga (2007 és 2008), Belvárosi Lipót Napok „Dunánál – 2008" novellapályázat, Cédrus Művészeti Alapítvány (2008, 2009, 2010, 2014) irodalmi pályázat. (díjazott írásait közölte a Napút c. folyóirat).

1976-ban, Salgótarjánban Madách Imre Alkotói díjat, 2010-ben KLÁRIS Nívódíjat, 2011-ben Krúdy Emlékérmet, 2015-ben KLÁRIS Irodalmi-művészeti díjat, 2018-ban Horváth Holitsy Edit irodalmi díjat, 2021-ben Krúdy Arany Emlékérmet, 2021-ben a Krúdy Irodalmi Kör örökös tagja,2022-ben KLÁRIS Alkotói Díj, kitüntetéseket kapott. 2021-bben felvételt nyert a Magyar Nemzeti Írószövetségbe.

Több mint nyolcvan antológiában szerepeltek írásai.

Nyomatott formában: 12 újság, *Internetes fórumon*: - 18 online újság közölte írásait. Foglalkozás szerint: - volt – segédmunkás, - művezető, - termelési programozó, - tanácsi tisztviselő, - újságíró, - főiskolai dékáni hivatalvezető. Végzettsége: Államigazgatási Főiskola, képesítése: igazgatás szervező.

Önálló kötetei: ***Visszatérő utazás*** (kisregény– 1977), ***Mellékvágány*** (novellák– 1995), ***Késsel a kézben*** (kisregény – 2002,

Ezenkívül: ***16 E-könyve olvasható*** (7 riport, 7 novellák, 3 kisregény) az Országos Széchenyi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárában.

Vác, 2022. március 24.

Kő-Szabó Imre

Rehorovics Anita

1983-ban születtem Nyíregyházán, majd Budapestre költöztünk. A festő szakot a budapesti Török Pál Képzőművészeti Szakközépiskolában végeztem el. 2004 évben felvételt nyertem a Budapesti Képzőművészeti Egyetem festő-restaurátor szakára. A restaurátori munka kötöttségét tájképek, életképek festésével oldom. Festményeim többségén a tájak különleges adottsága, szépsége jelenik meg. Tájképeimen különösen a fény-árnyék hangulatteremtő, pillanatonként változó formáját szeretném visszaadni. Legjobban a folyók, tavak, és a patakok vizének anyagszerűsége, csillogása, a vízfelületen látható képi világ változása, szépsége inspirál alkotásra.

Munkásságom során, több elismerést kaptam ezek közül a legfontosabb a Domanovszky Endre dicséret, a Képző és Iparművészeti Szakközépiskolák országos rajzversenyén I. hely, és a Nyiss Ránk országos képzőművészeti pályázat – I. hely. 2013-ban Aranyecset Művészeti Egyesület pályázatán, szinten I. helyet értem el.

2012-ben megkaptam a Népművészet Palotai Mestere címet és 2021-ben Krúdy-bronzemlékérem kitűntetést is megkaptam.

Több csoportos kiállításon vettem részt, például a Nemzeti Múzeumban állították ki diplomamunkámat, a „Fára festett férfiportrét", melyet restauráltam. Ezen kívül a Munkácsy pályázaton és kiállításon a Volksbank Galériában és Firenzében is bemutathattam alkotásaimat. Önálló kiállításaimat 2008-tól Budapesten, Tokajban Nyíregyházán, Várpalotán, Cegléden és Tarcalon láthatta a közönség, de a továbbiakban szeretnék több városban is bemutatkozni képeimmel. Célom a saját alkotások létrehozása mellett, hogy régi műalkotások helyreállítását is elvégezzem, hogy számunkra és utódaink számára is megmaradjanak a régi korok értékei.

Tagja vagyok a Krúdy Gyula Irodalmi körnek a BUKET Budai Képzőművész Egyesületnek és a MANK Magyar Mecénás programjának.

Tel: 06-20-983-88-21

E-mail: re21anita@gmail.com

Honlap: festo-restaurator.info

Képek jegyzéke

1. kép A jég fogságában 14
2. kép Az első füttyszó 17
3. kép Ártér 22
4. kép Lupa-tó alkonyatkor 25
5. kép Boldog déli fényben 29
6. kép Balaton 32
7. kép Elmúlás 36
8. kép Bodrog kanyar 38
9. kép Áradás 42
10. kép Bodrog part reggel 45
11. kép Őszi folyópart 49
12. kép Csónakok 51
13. kép Visszatekintés 56
14. kép Budapest 61
15. kép Bodrogpart 65
16. kép Budakalászi tanyán 68
17. kép Szentendrei látkép 73
18. kép Folyópart 75
19. kép Horgászok 81
20. kép Őszi hangulat 84
21. kép Turisták a Várkert Bazárban 88
22. kép Budapest éjjel 90
23. kép Városliget 96
24. kép Érintés 101
25. kép Levendula mezőn 107

Halál négy keréken

Ma Magyarország útjain, közel három és félmillió személygépkocsi és többszázezer teherautó rója kilométereit, szinte naponta. Az úthálózatot tekintve a harmincegyezer kilométerre jutó gépjármű, ha „eloszlásában” azt a fajta optimumot akarnánk elérni, hogy minden kilométerre jusson autó, akkor egy kilométeres szakaszra száztíz autó jutna. Mozgásukban tartanák ezt az optimális elosztást, szinte nem is jönne létre baleset. Azonban a valós tény, ezzel szemben azt mutatja, egy adott pillanatban az országos úthálózat egyes szakaszain – szinte „méterenként” – gurul egy gépkocsi, nem csoda, ha időnként figyelmetlenségből, vagy erőszakból – összefutnak.

*

Újsághír:
„Az országos rendőrkapitányság vasárnapi jelentése szerint az elmúlt 24 órában összesen 77 közlekedési baleset történt az országban. A szerencsétlenül járt személyek közül 17-en vesztették életüket. Egy személy életveszélyes, 31 pedig súlyos sérülést szenvedett.”

B. Edina most töltötte be tizenkilencedik életévét, szép arcú, kreolos bőrű kislány, a férfiak szeme megakad nyúlánk alakján.

- Nem is akarok visszagondolni azokra a percekre. Borzalmas volt. Szinte hihetetlen. Most itt ülök veled ebben a presszóban, és azt kérded, mik azok a forradások az arcomon? Ettől aztán felmegy a pumpám, dühös vagyok rád. Milyen jogon kérdezed ezt tőlem? Persze látom, hogy csak nézel és rajtad kívül az elmúlt két hétben, mióta kijöttem a kórházból, mások is megkérdezték ezt. A történet egyszerű. Két hónappal ezelőtt barátnőmmel, akit Zsuzsának hívnak, lementünk a Balatonra. Volt egy kis pénzünk, meg szabad időnk, hát miért ne élvezzük a „magyar tenger” szépségeit. Nem is volt semmi gond, a dolgok, úgy mond tíz napig rendben is mentek. Én még maradtam volna, de Zsuzsa egyik reggel elém állt és azt mondta: - Edina én hazamegyek! Elegem volt az egészből, a pénzem is elfogyott. Géza megígérte, hogy utánunk jön, de elfelejtette, egy nagy sz..alak, vége! Ha jössz, jössz, ha nem, én megyek! Nem volt mit tenni, együtt jöttünk, így hát együtt is megyünk. Az utazásra az ajánlat, autóstop volt.

Másnap reggel, annak rendje és módja szerint felcuccoltunk és kiálltunk a zamárdi elágazáshoz. Integettünk, vártunk, eredménytelenül. Én már eléggé elfáradtam, mert az elsuhanó autósok szinte ügyet sem vettetek ránk. Úgy látszik ezen a napon a férfiak nem voltak harapós kedvükben. Zsuzsa találta ki, hogy más rucit vesz magára, hátha hatásosabb lesz. Nem is tévedett, pár perc, dekkolás után, fékezett egy olasz rendszámú kocsi és invitált bennünket a srác. Döntöttünk: megyünk! Zsuzsa előre ült Antonio mellé, nevét már a baleset óta tudom. Először minden ment simán, olyan szimpla beszélgetés volt. Zsuzsa kezdte: - Milyen jó kocsi, mennyit lehet vele menni? Antonio nem volt félénk fiú, utólag derült ki, ivott pár pohárral. Rálépett a gázra és „uzsgyi neki" megkezdődött a száguldás. Én csak a rohanást észleltem, meg egyszer-egyszer – szerencsére – előre is pillantottam, de ez a pillanat csak arra volt jó, hogy ösztönösen lebukjak a hátsó ülés mellé. Előttünk egy nagy teherautó, nyitott platóval. A többit már csak az elbeszélésből tudom. Antonio figyelmetlenül és gyorsan vezetett, Zsuzsával volt elfoglalva és a platós kocsi alá futottunk. Zsuzsa a helyszínen meghalt, fejét lemetszette a teherautó. Én összezúzódtam, a tűzoltók vágtak ki a kocsiból, öt napig eszméletlenül feküdtem a siófoki kórházban. Antonio megúszta az ügyet simán. Most perlem, mert nem tudom mozgatni a karomat, meg a lábam is fáj…

*

Újsághír:
„… az említett úrszakaszon egymástól különböző távolságra, körülbelül száz jármű ütközött össze, több száz pedig a helyszínen „ragadt". A mentők tizennégy sérültet láttak el, négyük állapota súlyos, illetve életveszélyes."

T Ferenc szőke, vékony srác. Nem valami stabil alkat, egyik cigarettáról a másikra gyújt, amíg meséli történetét.

- Már elmúltam harminc éves, amikor rászántam magam, „jogsit" szerzek. A jelentkezés, az orvosi alkalmassági vizsgálat rendben lezajlott, megvolt a KRESZ és a műszaki vizsga, aztán jött a vezetés. Olyan nagyon nem voltam oda sohasem a gépekért, tudtam, az autó jó dolog, meg hogy kényelmes. A megbeszélt na-

pon, órában jött a kijelölt „atis” oktató. Már jó pár nappal korábban izgultam, mi lesz, hogyan megy majd? Ugyanis a kollégák már előre alaposan kioktattak, sorban elmesélték, ők hogyan vették az akadályt, meg hogy mire vigyázzak. Beültem az autóba, a kormányhoz természetesen az oktató ült, én pedig mellé. Abban a faluban az volt a szokás, hogy a leendő „mazsolát” kivitték a vasútállomásra. Ott az indóház mögött volt egy hatalmas kibetonozott tér. Ez általában üres volt, csupán ősszel, a cukorrépa betakarítás idején álltak rajta hetekig répahegyek. Szóval itt kellett megtenni az első lépéseket. Itt nem volt semmi veszély.

Amint kiértünk, az „atis” gyerek megállította a kocsit és elkezdett magyarázni: - Ez itt a kormány, ezt kell forgatni, ha ide nyomom ez az egyes, ez a kettes, a hármas, a négyes, meg a rükverc. Ott a lábamnál van három pedál, a jobb oldali a gáz, a másik kettő közül a bal a kuplung, a középső a fék. A balláb csak a bal pedált kezeli, a jobb lábbal kell a gázt meg a féket működtetni. Ez a slusszkulcs, itt kell beindítani. Ezek a kapcsolók. Ezután kiszállt és nekem kellett a helyére ülnöm. Tettünk a placcon néhány kört, jobbra meg balra, egy rövid hátramenetet. Amint megálltunk, már szembe is találtam magam az úttesttel. Ekkor az oktató azt mondta: - Kimegyünk a forgalomba! Innentől kezdve szinte nem emlékszem semmire, csak arra, hogy félórás autózás után bent voltunk az árokban. A kollégák röhögve fogadtak, hiába mondtam nekik, ennyi helyre, karra, meg pedálra nem tudok egyszerre figyelni. Megnyugtattak, ha négyszer elhúznak, az ötödikre már sikerülni fog. Aztán nekik lett igazuk, mert valóban ötödikre kaptam meg a jogosítványt, de már nem volt visszaút, mert az asszony elhíresztelte, lesz kocsink, megvolt a visszaigazolás, egy csomó pénzt befizettünk. A faluban szégyen lett volna, ha abbahagyom. Azóta vezettem már majdnem százezer kilométert, de ma is, amikor kocsiba kell ülnöm, a gyomrom egy kemény gombóccá rándul össze…

*

1. kép A jég fogságában

*

Újsághír:
„Tizenhat ember halálát okozta az a baleset, amely szombaton délután háromnegyedötkor következett be a Velencei-tó partjának egyik fénysorompós vasúti átjárójánál. Bár a tilos jelzés – mint később a rendőrségi megállapította – szabályosan működött. A német turistabusz vezetője áthajtott a síneken és az épp abban a pillanatban odaérkező villanymozdony derékba kapta a járművét. Az ütközés következtében 16 utas a helyszínen életét vesztette, ketten még vasárnap is életveszélyes állapotban feküdtek a székesfehérvári kórház baleseti sebészetén."

K. Adél nem több huszonegy évesnél, rövid fiús frizurát visel és sötétbarna hajában, már van pár ősz hajszál. Ugyanis barátaival megjárta a halál bugyrát, akaratán kívül, némi szerencsével.

- Egy péntek délelőtti napon történt, amikor négyen egy szürke Trabanttal elindultunk Prágába. Parassapusztánál akartunk átmenni a határon. Rétságnál jártunk, ott egy vicinális vasútvonal leeresztett sorompója keresztezte utunkat. A sorompót már messziről észleltük, egy nagy teherautó állt előttünk. Egy olyan nagy platós, ponyvás IFA, tele málnás rekeszekkel. Megálltunk a teherautó mögött, úgy három méterre. A vonat nem jött, így a motort is leállítottam, mert én vezettem a kocsit. Ott volt a barátnőm, ő ült mellettem, azon a bizonyos „anyós ülésen". Hátul még két lány, hasonló korúak, mint mi. Őket azért hívtuk, hogy az utazás költségei jobban elosztódjanak. Azért mesélem így, mert a leeresztett sorompó előtt, már eléggé hosszan várakoztunk. A barátnőm Ica, egyszer már volt Prágában, ő mesélte milyen szép város és úgy gondoltuk, pár napra elmegyünk, szétnézni. Így, ahogy most mesélem, lazítottunk, várakoztunk. Egyszer csak arra lettem figyelmes, hogy az IFA sofőrje bekapcsolta a motort, éreztem a kipufogógázt, de valamilyen oknál fogva nem előre ment, hanem hátra tolatott. Olyan hirtelen jött, hogy nem volt időm beindítani az autót, meg, ha lett volna is, én sem mehettem volna hátra, mert már álltak kocsik mögöttem. A teherautó egyből elérte a Trabantot. Az első szélvédő üveg azonnal ripityára „robbant". Tele lettünk szilánkokkal és azok okozta vérző sebekkel. Ekkor a teherautó előre ment és elkezdett ben-

nünket maga után vonszolni. Mint később kiderült, a vonóhorgára akadt a kocsink. A csattogásokra az IFA sofőrje ügyet sem vetett, megfordult és elkezdődött a száguldás. A lányok sikongattak, a Trabant, pedig magatehetetlenül „lengett" a teherautó mögött. Vitt bennünket vagy ötszáz métert, közben a jobboldali ajtó kinyílt, Ica a barátnőm kiesett. Úgy összetörte magát, hogy még ma is tolókocsiban tölti napjait. A szembejövők állították le az IFA vezetőjét, akiről kiderült, hogy egyetemista, a nyárra szerződött el a dunakeszi konzervgyárhoz málna begyűjtőnek. Ott a sorompónál, a nagy várakozásban jöttek rá a barátjával, hogy a legutóbbi mérlegelésnél átverték őket négy mázsa málnával és ezzel a tudattal csak arra koncentráltak. Természetesen ezek után már nem is vagyok kíváncsi Prágára…

*

Újsághír:
„Évente százan halnak meg közúti motorkerékpáros balesetben: hatvan esetben a motorosok hibájából, negyven vétlen áldozatként."

A halál nem csak négy keréken száguld, két keréken is ugyan úgy szedi áldozatait, sőt még mozgékonyságuk, merészségük miatt, nem csak saját testi épségüket, de a vétlen gyalogosokét, kerékpárosokét is veszélyeztetik. – Száguldó donor! – így hívják mentőberkeken belül, azokat a motorosokat, akik hajmeresztő gyorsasággal robognak az utakon.

T. János, harminc éves asztalos, többé már nem fog motorozni. Egy hónapja jött ki a kórházból, most két mankóval biceg a sebészeti rendelőhöz, hogy átkössék bal lábának megmaradt csonkját. Ő meséli balesetét. – Egy pénteki napon történt. Végeztem a melóval, motorra ültem, hogy hazamenjek, mert ezzel jártam be dolgozni az üzembe. Siettem, hétvégére terveztük apámmal a szüretet, elő kellett készíteni. Úgy vezettem, mint már jó pár éve, mondhatnám megszokásból. Nem volt nagy forgalom, még a gondolatom is elkalandozott egy kicsit. Egy szimpla útkereszteződésben, elvétettem az elsőbbség adást és egy nagy teherautó elkapta a lábamat. Olyan oldalt fűzős csizmát viseltem, mert ez jól fogta a szelet. Egy nagy csattanásra lettem figyelmes, a motor

eldőlt és a teherautó tolt egy darabig. Nem veszítettem el az eszméletemet, csak arra emlékszem, ott a földön fekve pillantottam meg a fűzős csizmát, amely tőlem úgy tíz méterre, hevert az aszfalton és véres volt. Akkor még nem tudtam, hogy a bal lábam, térd alatt, benne maradt a csizmában.

*

2. kép Az első füttyszó

*

Újsághír:
„A Tárcaközi Bizottság első megállapítása …
A pörbölyi tragédia egyértelműen emberi mulasztásra vezethető vissza…”
„… a tragédia után is sorra ellopták a vasúti fénysorompók akkumulátorait.”

H. Pál vállalkozó és T. István kőműves szakmunkás, már nem tudja elmesélni a történetet, amely velük megesett, csak az események sorából, rekonstruálható. Valahogy így történtek az események: - H. Pál kőműves vállalkozó volt, élt ötvenkét évet, nős, három gyerek apja. Úgymond, jó módban, mert megbízhatónak tartották, a vállalt munkát mindig határidőre teljesítette, a minőséggel is elégedettek voltak a megrendelők. Sajnos neki is volt – mint általában minden embernek – egy hibája, időnként, úgy havonta egyszer, a pohár fenekére nézett. Pár évvel ezelőtt elkapták őt ittas vezetés közben, egy karambol során, el is vették a jogosítványát, két évre.

Őt ez nem zavarta, ezért alkalmazta T. István huszonnégy éves kőműves szakmunkást, akinek volt jogosítványa és kocsija is. Vele dolgozott, meg a munkák szervezése során ő volt a házi „taxis”. A napok, csendes időben jól is teltek, ebben nem is volt semmi hiba. Reggel időben kezdtek, este úgy naplemente körül végeztek, mert ez építőipari tevékenység valóban időszaki munka. Ezt télen nem lehet csinálni. Az eset egy kora őszi napon történt, aznap H. Pál egy családi ház befejező munkálatai után nagyobb összeget kapott. A nagy összegű „dohány” úgy látszik, égethette zsebét, mert az a bizonyos „havi” őt is elérte. Bementek a nagyközség legjobb presszójába T. Istvánnal, sofőrjével és elkezdtek iszogatni. H. Pál konyakkal kezdte, fizetett a betérő haveroknak is, legalább öt kört. T. István először kólát ivott, majd kiderült, ma már nem megyünk sehová! – így ő is felöntött egy-két felest. Megelégedett békesség alakult ki kettőjük között, mert a kapott pénzből H. Pál T. Istvánnak adott vagy negyvenezret. Csendben üldögéltek, beszélgettek, amikor úgy kétórás iddogálás után, belépett a presszóba J. Erzsébet, huszonnyolc éves bolti eladó. Szép nagymellű, szőke hajadon, vele jött K. Panni, olyan huszonkét év körüli barna lány, akiről senki nem tudta, hogy mivel foglalkozik, mert a nap nagy többségében csak úgy, minden elfoglaltság nélkül, üldögélt a presszóban. H. Pál az asztalukhoz invitálta a két hölgyet, „gavalléros módon” meg is vendégelte őket. A hangulat az idő múlásával egyre jobb lett, éjszakai autózásról beszélgettek, de a lányok látva a fiúk állapotát, még józanságukban, leintették őket. De az idő meg az ital, a tragédia sátánjának kedvezett. Úgy este tíz óra körül K. Panni felállt, neki haza kell menni. Nem eresztették, de ő mégis menni akart. H. Pál felajánlotta, itt a kocsi elszaladnak vele. Az ital, a körülmények, a hangulat, minden gátlásnak engedelmeskedett. Innen a történet rém egyszerű és tragikus. Mind a négyen beültek a kocsiba, a lányok hátulra, H. Pál a kormányhoz, mivel ő volt az est parancsnoka, T. István melléje. Az ezt követő eseményeket, másnap a rendőrségi hírekből lehetett tudni: „… H. Pál által vezetett

Zsiguli személygépkocsi, a nagy sebesség következtében… község határában, az út menti fának ütközött, a gépkocsi vezetője, valamint T. István, J. Erzsébet és K. Anna utasok a helyszínen, életüket vesztették."

*

Az autó, amennyire gyors és kényelmes, szolgálja az embert, annyira veszélyes is tud lenni. A halál ott lebeg, az indítókulcs elforgatásával megjelenik, és jelen van mindaddig, amíg a motor működik. 2006-ban 1.305-en haltak meg a közutakon és 35 ezer sérüléssel járó baleset történt. 2007-ben 15 százalékkal nőtt a halálos kimenetelű balesetek száma. Rémisztő számok és még rémisztőbb nemtörődömség, figyelmetlenség. Az okozók, akik volán mellé ülhetnek, akiknek jogosítványa van ma Magyarországon, 4,8 millióan vannak. Mindnyájan nem akarnak balesetet, de amikor a volán mögött ülnek, minden mozdulat, meggondolandó! Tehát tudnunk kell: az autó veszélyes üzem!

Utóirat: az Európai Unió elvárása, minden tagország számára, hogy 2010-re, felére csökkenjen a közúti balesetek száma! Van mit tenni!

Hulladék lett az autóm…

- Nekem volt egy Skoda Feliciám. A rendszáma CXB volt, mert ez lényeges, jó régi széria, közel húsz éves. Futott vagy háromszázezer km-t. Amikor végképpen elromlott, ez kint a szőlőben történt. Megfeneklett a sárban, már nem akart megmozdulni, mintha azt mondta volna: - Itt temess el! Talán jobb is lett volna, ha ásót ragadok és megásom a sírját. Ott döglődött hónapokon keresztül, csak a rozsda ette, engem meg a méreg. Aztán a kocsmában elmeséltem, hogy jártam. Az lett a vége, darabonként elkéregették. Egyik a kereket vitte, a másik az üléseket, a harmadik, pedig a karosszériából bontott ki elemeket, egy ajtót, egy sárvédőt. A fizetség pár korsó sört volt. Ha összeadnám, akkor már megittam a kis Feliciából egy hordó soproni ászokot. Csak az volt a baj, hogy a végén ott éktelenkedett a szőlősorok között a lecsupaszított Skoda csontváz, az már nem kellett senkinek. Közben a kötelező biztosítást, meg az adót a gépjármű után, fizetni kellett. Mindig halogattam, mondván, egy csomó ócskavas után miért is fizessek? A rendszámot le akartam adni, de nem vették be, hozzak igazolást egy bontóból. – Hát én már elbontottam, már tovább nem lehet aprózni… - mondtam.

*

A bontóban az autó, mint „gyógyíthatatlan beteg”, felkerül a „műtő”, szerelő-bontó asztalra. Darabokra szedik, persze nem céltalanul, hiszen „mindent lehet még használni” népi elv alapján, szortírozzák. Az EU kiadott egy hulladékkezelési sorrendet, ezt kell (kellene) figyelembe venni. Nem ördöngös, csak oda kell (kellene) hatni, hogy ez meg is valósuljon. Először is mit lehet újrahasználtra minősíteni. Öreg autókat, innen szokták újjá varázsolni, beépítve egy-két kibontott „protézist”. A második szempont, mit lehet még alapanyagokra előkészíteni. Fém, műanyag, olaj, akkumulátor, autógumi. A harmadik, ami még maradt és már semmire sem jó, annak energetikai hasznosítását kell megoldani, tehát el kell égetni. (hő, villamos energia – hasznosítása). Precízen ki van itt minden munkálva.

*

Az EU irányelveket is megszabott a tagállamoknak, ebben a nagyszámú autó kavalkádban. Szükséges is, hiszen Magyarországon a forgalomban közlekedő több mint hárommillió személy és kisteher járművek közül évente 70-100.000 db jármű „dobja be a törülközőt”. Ennyit kell véglegesen kivonni a forgalomból. Az irányelvek szerint ezt bontani, amit ebből lehet, újra hasznosítani kell, amit pedig nem, azt szakszerűen kell megsemmisíteni. Az 1980 előtt gyártott járművek esetében a hasznosítás mértéke 75 %, anyagában történő hasznosításnak a 70 %-ot kell elérni, ezek a számok 2015-re 95 %-ra, illetve 85 %-ra kell módosulnia. Van mit tenni!

*

A világos krémszínű Moszkvics, szép kocka formájával egy darabig nem tűnt fel senkinek sem, hogy ott áll a parkolóban. Ugyanolyan kocsi volt, mint bármelyik. Volt kereke, kormánya, rendszáma, oldala, teteje. Csak egy idő után vette észre a nyugdíjas, 73 éves T. Feri bácsi, hogy délelőtti sétája során, a parkolóból reggel minden kocsi útjára indult, de a Moszkvics napokon keresztül, nem akarja gazdáját munkába vinni. Még csodálkozott is rajta. Teltek múltak a napok, amikor újból szemügyre vette az öreg Moszkvicsot. Onnan tudta, hogy öreg, mert a rendszáma C betűvel kezdődött. De csak kezdődött volna, ha rajta lenne. Reggelre eltűnt. Ott állt, a többiektől megkülönböztető „név nélkül”, árván. Már sajnálta is, hiszen valamikor, amikor még aktív volt, egy ilyen vagy hasonló Moszkviccsal furikázott, kergette a csinos lányokat. De hol van már az az idő? Emlékképek rohanták meg. Szépek voltak azok. Másnap megint a parkolóban álló Moszkvicsot kereste. Ott állt, de nem a kerekein, hanem téglákkal feltámasztva. Pár nap múlva egy szőrős, nagybajszú ember aludt benne. Ott lakott négy napig, aztán már neki sem felelt meg, mert éjszaka elvitték mind a négy ajtaját. Az őszi szél átjárta a megmaradt vázat, a régi időket kergette. Aztán még hetekig ott éktelenkedett, megcsúfítva a parkolóban, mint egy kihalt autótípus mementója. Végül egy darus kocsi, emelő karja nyúlt feléje, hogy a számára kijelölt „technikai temetőbe” szállítsa.

*

3. kép Ártér

Ma mit kell tenni (hivatalosan), ha autónk olyan elaggott állapotba került, hogy az „elfekvő” sem mentheti meg? Első lépésként (a szándékon túl) eldöntöttük, hogy a hozzánk nőtt, szinte már családtaggá vált (Opelunkat, Skodánkat, Ladánkat stb.) leadjuk a „roncstemetőbe”.

Keresni kell egy regisztrált bontót, amely minden típusú gépjárművet átvesz bontásra, illetve hulladékkezelés céljából. Persze ez sem olyan egyszerű, mert a bontók is szakosodtak típusokra. Az általunk keresett „típus bontó” legtöbbször sok-sok kilométerre van lakhelyünktől. Mivel a mi kis „csodabogarunk” már olyan öreg, hogy a saját lábán (kerekein) nem tud oda menni, hívni kell a mentőt (autómentő). Az odaszállítás tehát pénzbe kerül (szállítási díj). Aztán ha belépünk a kapun, a bontós megnézi, mire képes még a járgány (ránézéssel gyorsan felméri, mire lehet még hasznosítani) és közöl egy összeget. Ez olyan 15-30 ezer forint között mozog, ezt kell fizetnünk, jobb esetben ingyen is átveszik (ez a szerencsétől és a kocsi értékesíthető állapotától függ). Tehát nem kapunk érte semmit, pedig azt hinné a jó szándékú ember, hoztam a hulladékot, átveszed és fizetsz érte! Sajnos ez fordítva működik, tapasztalatból ismerem. Aztán leadjuk a forgalmi engedélyt, törzskönyvet, személyi igazolvánnyal igazoljuk magunkat, hogy én vagyok (voltam) a fenntartója, üzemeltetője. Ha a tulajdonos jogi személy, akkor még a cégkivonat, aláírási címpéldány hiteles másolat és céges bélyegző is szükségeltetik. Aztán adnak egy igazolást a kivonásról, persze pénzért, ezzel, meg a honod alá csapott első, hátsó rendszámtáblával, beballagsz az okmányirodába, ott ezt regisztrálják. Tehát ettől kezdve nem kell gépjárműadót és kötelező felelősség biztosítást fizetni. Ha még ezek után eszedbe jut a szeretett járgány, megülheted a „halotti tort” felette. Innentől kezdve roncs, hamu lett belőle.

*

Az autóbontásnak vannak szélsőséges esetei is. Ha az autó külföldön mondta fel a „szolgálatot”, ott is le lehet adni, de a kiadott igazolást magyarra kell (hitelesen) fordítani. Vagy például egy baleset során az autóból csak roncs lesz, már semmire sem hasznosítható (totálkáros lesz) és ezt műszaki vizsgálat is igazolja. Vagy az úton útfélen, más egyéb helyen elhagyott autó esetében, ha nem állapítható meg a jogos gazdája, akkor hirdetményt kell közzé tenni, és ha senki sem ismeri fel saját autóját, tehát ismeretlen, egy határozattal ki lehet vonni a forgalomból.

Ha ellopnak egy autót, de nem találják meg és megszűnik a keresési eljárás, akkor végleg ki lehet vonni a forgalomból. De itt jön a „csavarás”, ettől még az autó valahol meglehet, rendszámmal, alvázszámmal. Innentől kezdve már a fantázia kérdése, hogy még mi mindent lehet tenni egy ilyen „eltűnt” autóval?

*

A tartós háztartási eszközök cseréje esetén (televízió, magnó, mosógép, gáztűzhely stb.) a forgalmazó köteles a csere készüléket, az új helyében elvinni. A gépjárművek esetében is van egy ilyen jellegű rendelet, mely szerint a hulladékként kezelt gépjárművet, gyártói felelősség körébe utalja. Sajnos ez még nem működik teljes körrel. Az autókereskedelemmel foglalkozó nagy cégek, hogy csak néhányat említsünk (Porsche Hungária, Opel Schiller, Skoda Palota, Suzuki Ház stb.) a hulladékká vált roncs autókat beszámítják az új autók eladásába, eleget téve az EU-s irányelveknek. Itt már bontakozik valami…

*

U. Katalin 24 éves korában, amikor már négy éve dolgozott, jutott hozzá egy 12 éves Opel Kadet gépkocsihoz. Az autót megkímélt állapotban vette meg az apukája, mert neki akkor még nem volt megtakarított pénze. A gépkocsi ára 600 ezer Ft volt, a feltétel, hogy ebből 200 ezret ajándékba kap, a fennmaradó részt, havi 10 ezer Ft-okban le kell törleszteni. Ez valamicske ösztönzés, a takarékos gazdálkodásra, kérdés aztán milyen eredménnyel? Használta is a kocsit, először szabad napjain, de később a kényelem, a gyorsaság, a jobb időkihasználás végett, naponta. Ezzel járt munkába, a távolság oda-vissza kb.: 100 km volt, Így a futás kilométer évente elérte a 25-30 ezer km-t. Hat évig használta, igaz közben azért voltak gondok. Szervizbe kellett vinni, mert egy 15 éves kocsi már nem volt olyan virgonc, mint fiatal korában. Műszaki vizsgán is volt, vagy háromszor, szóval istápolni, gondozni kellett, hogy szolgálatra kész maradjon.

Történt aztán egyszer, hogy egy vétlen baleset következtében, ripityára ment a kocsi eleje. Megsérült a futómű, a hűtő, a karosszéria is deformálódott. Szakember szerint a javítása közel 200

ezerbe kerülne. Szegény Opel Kadet, ebben az állapotban „pihent” félrelökve, egy elhagyatott udvaron. Volt, aki azt mondta: - Megérett a bontásra! Volt, aki azon a véleményen volt: - Lehet még kocsit csinálni belőle, de ez csak egy szerelőnek érné meg. A végleges út, a bontó irányába mutatott. A fogadó bontó 50 km-re volt, azt mondták, elviszik, saját mentőjükkel, csak ki kell fizetni a fuvart, a leadást, illetve a bevételt. Ez összesen kb: 30 ezer Ft. Egy baráti beszélgetés során, U. Katalin elsírta ezzel kapcsolatos bánatát, szerencséjére. A társaságban akadt egy autószerelő, aki megvette a roncsot és még adott is érte 20 ezer Ft-ot.

*

A forgalomból kivont gépjármű VESZÉLYES HULLADÉK és a Regionális Hulladékgazdálkodási Tervek a kiemelt hulladékáramok között kezelik.

4. kép Lupa-tó alkonyatkor

Kütyü, majd kacat

- Mi a kütyü?

Nem egyszerű a válasz erre a kérdésre. Hiába kutat az ember, hivatalos eredményre nem jut. A Magyar Nyelv Értelmező Szótára a szócikk helyén annyit ír: nem ismert. Tudta ezt a közismert „nyelvcsősz” - Grétsy László professzor is. Ezért indítottak a századforduló utáni években egy pályázatot. Ezt támogatta az Anyanyelv Ápolók Szövetsége és a Honismereti Szövetség. A kiírás szerint: - „Olyan főnevek gyűjtése, amelyek valamilyen, pontosan meg nem határozott szerkezeteknek, gépezeteknek a megjelölésre, nagyjából való meghatározására szolgál.”

A pályázat sikeres volt. Az összesítés szerint az alábbi javaslatok születtek: bigyó, bigyusz, bizgantyű, ezvasz, fityfene, szerkentyű, himihumi, ketyere, kütyü, miskulancia, szerkentyű, szirszar, vackeráj.

Ezekből a szavakból akkor, javaslatként, szóhasználatként a bigyó és a szerkentyű szavakat emelték ki. Aztán milyen furcsa, az élet adta használat, mert nagyon rövid idő alatt a kütyü lett a győztes, napjainkba a legismertebb szó. A kereskedők már úgy reklámoztak: - „Okos telefon a legnépszerűbb karácsonyi kütyü.” Egy akkori riportban olvasható volt utasszállító repülőkről szóló cikkben: - „Megőrülnek a pilóták, a rengeteg kütyüktől.”

Azóta számtalan, megismételhetetlen, megnevezhetetlen kütyük tömege látta meg a napvilágot. Van olyan: - GPS navigációs kütyü. – Motor melegítő kütyü. – Szúnyogcsípés elleni kütyü.

Aztán egy szélesebb, alaposabb hazai kutatás feltárta, hogy a kütyü szót már a XVIII. században ismerték. Több nyelvjárásban is jelen volt. Például a mogyoró, dió, gesztenye, bab, borsó „termésburkát” nevezték – kütyünek.

*

Milyen kütyüket talált ki a „pihent” elme. Íme, egy csokorra való: - *kéz hosszabbító kar:* ez egy olyan botszerű szerkezet (kütyü), melynek a végén, felső nyomásra szétnyílik alul egy kettős kar,

ha elengeded, összecsukódik. Megfogható vele a leejtett papír hulladék. Pályaudvarokon a sínek közül így szedik össze a szemetet. – *Digitális mérőkanál:* mérni lehet lisztet, cukrot a sütibe, mutatja a grammokat. – *Tojáshéj körbevágó:* ha lágytojást akarsz enni, megfőzöd, közbevágod – a kütyüvel – és már kanalazhatod is. – *Fém tetejű befőttesüveg nyitó:* eddig egy ilyen konzervről késsel, feszegetéssel lehetett levenni a csavaros fém fedőt. Ez most egy nagy, lapos pofájú – kütyü – fogóval megoldható. – *Pezsgős dugó:* ha felbontasz egy üveg pezsgőt, és nincs, akivel az egész üveggel megigyad, ráteszel egy olyan csavaros dugót, amely fémből készült – kütyü – rácsavarod és nem szökik el a palackból a szénsav. – *Önkeverős bögre:* nem kell hozzá kanál, beleöntöd a kávét, cukrot, egy kis tejet és lassan forgatod, összekeveredik, nem löttyen ki, mert a pohárnak emelt és befelé görbülő széle van. Kérdés hogyan iszod meg a kávét. – *Mosogató csapra szerelhető zuhany:* rózsa (gyümölcsöt akarsz megmosni, csak alá tartod és kész.)

A kütyük gyártásának sorát, csak a fantázia kimerülése adhatja meg. Ugyanis kütyük tömegét lehet kitalálni – „használatra" – a lakásba, a garázsba, az autóba, a wc-be és fel nem sorolható helyek sokaságára.

Werner Pieper német író, újságíró így vélekedik: „A felesleges, sőt káros holmik termelése manapság már olyan aggasztó méreteket öltött, hogy csaknem vele azonos léptékű reklámiparra van szükség ahhoz, hogy az embereket rábeszéljék, vegyék, egyék és használják (el) ezt a valójában semmire való – sok szart."

*

Egy óraszerű kütyü története. Görögországban jártunk egy másik családdal, körúton. A barátomnak volt egy nagy Mercédesz autója, kéz alól vette. Jó kényelmes volt, ezzel utaztuk be Görögországot. Már visszafelé jöttünk, amikor Athén utcáin sétálva egy kirakatban különös karórákat láttunk. Olyan volt ez, mint egy karóra, abban különbözött, hogy nem kerek számlapja volt, hanem annak helyén egy téglalap alakú ablak. Ha az óra szélén lévő kis gombot megnyomtad, a kijelzőn (ezen a kis ablakon) digitális

formában, szép piros számokkal megjelent a pontos idő, óra, perc formájában.

A szépség és a gyakorlatiasság hiánya abban mutatkozott, hogy a pontos időt, csak úgy rápillantással nem lehetett megállapítani, a másik kezeddel be kellett nyomni azt a bizonyos kis gombot, hogy a pontos idő látható váljék.

Hazaérkezve a barátommal feszítettünk a munkahelyen, mutatva a külföldről hozott különös szerkezetet. Aztán a „csoda" három napig tartott, a sok nyomkodás fárasztóvá vált. Visszacsatoltuk a régi Pobeda órát és ez a „csodabogár" egyszerűen egy kis kütyüvé vált. Pár év múlva a szekrény fiókjában véglegessé, kacattá lett.

*

Még egy történet az órák világából, melyek úgy látszik, magukba hordozzák a kütyük megvalósítását. Ez szintén egy karóra volt. Elektromos, digitális felülettel. A forgalmazók úgy ajánlották, hogy ez az óra használójának segítséget ad, jelzi a mobil telefonra érkező hívásokat, sms érkezését és más funkciókat is. Nem volt drága, összesen 5 ezer forint.

Az órát ajándéknak szántuk, át is adtuk. Egy hónap múlva kérdeztük, milyen az óra? A válasz lehangoló volt, az elején még funkcionált, de később elfáradt, nem szólt egy szót sem. Úgy látszik, olcsó húsnak híg a leve. Ránézésre jól nézett ki, de hamarosan tulajdonosa szemében, minőségi változáson ment keresztül, mert az óra kilétéből csupán egy használhatatlan kütyü lett és a végén csak egy kacat.

*

5. kép Boldog déli fényben

A híradástechnika fejlődött legjobban az utóbbi hetven évben. A saját bőrömön tapasztaltam, mert az első ilyen híradástechnikai eszköz, amit megvettem, egy szalagos magnó volt. A rádióból csak zenei felvételeket készítettem vele. A magnó szalagok sorakoztak a polcon, oldalára felírva, milyen zenét találhatunk a tekercsen. Nem telt bele tíz év, megjelentek a kazettás magnók. A könnyebb kezelési szempontot figyelembe véve, meg az előre töltött, kis kazetták vételének lehetőségét is mérlegelve, egy ilyen készüléket vettem.

Közben volt egy lemezjátszó készülékem is, hozzá nagy bakelit lemezekkel, klasszikus és jazz zenével. A lejátszót óvatosan kellett használni, nehogy a tű megsérüljön. Ezt kikerülendő, divatba jött a CD lejátszó. Egyszerűbb volt a kezelése, a CD lemezeken minden hallhatóvá vált.

Megint eltelt vagy húsz év, a lemezjátszó és az orsós magnó a szobában porosodó tárggyá változott. Emlékeztetve a múltra, de a modernebb utódok őket is kütyüvé minősítettek, mert már nem voltak mások. Egy költözés során pedig egyszerű kacatokká lettek.

*

A kütyü nagyon népszerű lett. Vele sok mindent hamarjában ki lehet fejezni. Egyszerű példákat lásunk erre:

T. Ferencék falusi portája körbe van kerítve, de ennek a kerítésnek az állapota gyalázatos. Eredetileg léckerítés volt, de az idő vasfoga, úgy mondják – megette! Új kerítés kell – döntötték el. Vettek is beton oszlopokat, fonott kerítés drótot, egyik hétvégén a rokonság férfi tagjai kicserélték a kerítést. A bejárati kaput is felszerelték, de a szélben csak lengedezett, nem akart fixen állni. T. Feri megjegyezte, ahogy fogta a kaput: - Ide meg valami kütyü kell, hogy belehessen csukni!

Z. Sándor autójával behajtott az ismerős autószerelőhöz. Amint kiszállt a kocsiból, kérdezte a szerelő:

-Mi a baj Sanyikám?

-Nem működik az ablaktörlő. Valamilyen kütyü elállítódott benne.

-Nem baj, javítjuk!

Mákos bejglit akartak sütni T. Sárikáék. De ehhez meg kell darálni a mákot. Elő is vették a kézzel hajtható darálót, felszerelték az asztal lapjára és próbáltak mákot darálni. Sajnos a mákszemek egészben gurultak a tányérba. Na, mi lehet a baj? A férj is körbe nézte a masinát és megállapította, hogy azt a kerek, lapszerű kütyüt kihagyták az összeszerelésnél.

*

A kütyüknek van két olyan jellegű térhódítása, története a világban, amely egyrészről csodálatot vált ki az emberekből. Másik részről a kultúrpolitikában, a filmkészítés során pedig meghökkentő, humoros reagálást vált ki a nézőből.

Már az I. világháborúban a hírszerzők használtak zsebórába, esernyőbe, sétapálcába, pecsétgyűrűbe rejtett fegyver-kütyüket.

A film világából, a James Bond filmekben olyan kütyüket, mint a pengecipő (rugós késes cipő), ló szállító furgonba rejtett mini-repülő, filmes kamerába rejtett lángszóró, vagy a röntgen szemüveg (amellyel a férfiruhákon nem, de a nőin igen – az alsóneű kivételével – átlehetett látni. Ezen területek a kütyük térhódításai között, kiemelt helyet érdemelnek.

*

A nyelv érdekes módon tud társitani olyan dolgokat, melyek vagy így vagy úgy összetartoznak. Persze ez lehet az eltérő jegyek miatt is.

Személyekre is lehet ezt vonatkoztatni, értelmezni. Ki ne ismerné: Stan és Pan, Zoro és Huru vagy Hacsek és Sajó szívderítő, humoros, színészi kettősöket

Az igaz, hogy a jelenlegi tárgyakról van szó, de e tárgyak minőségi alakulásuk során összetartoznak, mert elhasználódásuk során alakítanak egy „párost”, kütyüből kacattá válnak.

×

Latolgatjuk a kütyük értékét, aztán megállapítjuk, hogy csak részben értékesek, sőt értéktelenné válnak. Mégsem tudjuk úgy egyszerűen eldobni őket. Galgóczi Erzsébet író mondja: „A világ luxus és haszontalan dolog. Igaz ám, de a haszontalan dolgok nélkülözhetetlenek. Haszontalan dolgok nélkül nem érdemes élnünk.”

6. kép Balaton

Érzelmek skáláján

Öröm és bánat. Az emberi érzelmek skáláján a legmagasabb és legmélyebb pontokat foglalják el. *Az öröm – a boldogságérzet érzelmi csúcspontja.* William Shakespeare írja: *„Biztosan tudom, hogy a bánat az élet ellensége."* A 96 éves korában elhunyt Faludy György költő szerint: *„Ha nincs öröm, kár élni!"* Egy sikeres amerikai színésznő – Shirley MacLaine – pedig így vall: - *„Az élet tragédia és komédia keveréke".* Az öröm: - borsa (fűszere) az életnek, a bánat: - tövis (sérti az érzelmeket, sérülést okoz).

*

Z. János ötvenéves, asztalos mester. Egy vállalkozónál dolgozik, már öt éve. Új házakat építenek és ő ezzel a képesítésével mindenféle burkoló munkát el tud végezni. Amikor elkészül egy ház vagy egy lakás, öröm tölti el. Tudja ez csak egy kis öröm, de öröm számára. Akkor is jó érzése van, így nyugtázza a napot, ha a kertben megmetszette a fákat vagy éppen felásta. Vagy ha beszélget a gyerekeivel, játszik az unokájával. Felesége is hasonló beállítottságú, neki öröm, ha a lakás rendben van, mosott, takarított. Az is örömet okoz, ha találkozik egy régi barátjával és egy sör mellett elbeszélgetnek az élet dolgairól. Ő nem ismeri, de tudja Pearl Buch megfogalmazását: *„Sokan elengedik az élet apró örömeit, miközben a nagy boldogságot várják."* Benjamin Franklin is megfogalmazta ezt: - *„Az emberi boldogság ritkán a hatalmas vagyonok gyümölcse, sokkal inkább tevődik össze napi apró örömökből."*

*

Bódás János református lelkészköltőt hívom most segítségül az öröm kifejezésére. Tácon született 1905-ben, elhunyt nyolcvankét éves korában – 1987-ben – Székesfehérváron, a református egyház vezető lelkésze volt. „Elveszíthetetlen öröm" című versében írja: *„Nem igaz, hogy AZ élet rút, kegyetlen, / Sok öröme van, elveszíthetetlen. / Van öröm, amely mindörökre tart, / Nem árt neki se szó, se tűz, se kard, / Se fagy, se szélvész, átok vagy nyomor, / mitől a világ oly sokszor komor. / Van öröm, amely soha*

nem apad, / …/ Csoda történik: minél többet adsz, / Te magad annál gazdagabb maradsz."

*

A bánat egy lelki állapot, lelki fájdalom. Megváltoztatja az egyén egész magatartási állapotát. Negatív hatással van az emberre, akit bánat ér, az elveszíti pozitív hangulatát, gondolkodását. Lelke megtelik fájdalommal. Arany János írja: *„Úgy sírt, mint az eső, lelkéből a bánat."* A bánat nyomot is hagy a testünkön, legfőképpen az arcon. Akit bánat gyötör, annak megtörik alakja, viselkedése. Móricz Zsigmond írja egyik prózai művében: *„Az ezredes arcán mély bánat volt. Az az ismeretlen bánat, amelynek nem lehet megtalálni az okát."*

*

Az öröm is múlandó jelenség, sokszor megérinti az embert és már is tovaszáll. Tóth Árpád költő szerint olyan, mint egy kacér hölgy. – *„Az öröm illan, ints neki, / Még visszavillan szép szeme, / lágy hangja halkuló zene, / S lebbennek szőke tincsei."*

*

Az öröm minden ember életében elsődleges, legalább is ennek kell lennie. Ugyanis, amikor megszületünk, vagy még előbb, amikor az anyaméhben megfogantunk, az a tény már öröm. Öröm az anyának, öröm a szülőknek. A születés pillanata, ahogy a világra jövünk (egyéb járulékos fájdalmak mellett), a legszebb, legfelemelőbb öröm. Ez a pillanat tele van boldogsággal, a szülők beteljesült utódnemzési vágyának örömével. Mark Twain író kérdése és válasza erre annyi: *„Miért örülünk születés, és miért szomorkodunk temetés alkalmából? Mert nem mi vagyunk az érdekelt fél."*

*

A munkanélküliség napjainkban sajnos eléggé elterjedt jelenség, tény. Nagyon sok családot érint, és amikor a kenyérkereső apa vagy anya kiesik a munkából, egy időre beköltözik a házba, lakásba, a bánat. Bánkódunk, vajon hogyan tovább, de aztán egy idő után összegződik a helyzet és megpróbálnak valamiféle új

stratégiával kilábolni a bajból. Mert úgy fogalmaznak, remény még mindig van! Karinthy Frigyes fia, Karinthy Gábor úgy írt erről: *„Hogy mi a bánat? Egy hajó / A remény holt vizében.”* Most már csak jó széljárás kell és egy jó kikötő!

*

T. Erzsébet elmúlt húsz éves, de mégis úgy érezte, hogy nem igazán felnőtt. Legalább is nem volt mersze úgy viselkedni, mint egy ilyen korú lánynak. Ez adódott abból, hogy úgy tizennyolc éves korától rakódtak a kilók rá. Étvágya óriásira nőtt, alakja megváltozott. Kedélyállapota hullámzóvá vált. Próbálkozott ezen változtatni, de nem ment. Pedig kezdték érdekelni a fiúk, de ilyen alakkal, meg se látják, nem is szólnak hozzá. Búslakodott ez miatt nagyon sokat. A véletlen hozta, hogy egy rossz lépésnél kibicsaklott a térde. Apja elvitte az SZTK-ba, dolga volt, ott hagyta, majd jön érte. T. Erzsébet csak ült a rendelő ajtaja előtt és várt. Jó félóra múlva egy jóképű, hasonló korú fekete fiú, akinek ugyan úgy kibicsaklott a térde, leült melléje. Beszélgettek, a fiú kezdte. Nézte a lányt, kedveseket mondott neki, vigasztalta. Erzsébet ezen aztán meglepődött. – Mit láthat bennem ez a srác? – kérdezte önmagától. Már itt, ennek hatására megfogalmazódott benne, nem eszik többé olyan sokat, lefogy, csinos lesz! Összegezte: - *Félre bánat, félre bú!* Élni akar.

*

Z. Péter sohasem hitt a különböző szerencsejátékok komolyságában. – Az csak a kivételesen balkezeseknek kedvez! – mondta mindig. Környezetében alakult egy lottózó brigád. Négyen voltak ebben az úgynevezett „bt”-ben. Mert ez egy „betéti társaság” volt, mert csak betették a pénzt, töltötték, variálták a szelvényeket, feladták, várakoztak, sorsoltak, aztán a végeredmény: semmi! Mindig is mondta a srácoknak: - Jobb lenne, ha sört innátok rajta, mert abban legalább lenne egy kis örömötök. A „bt” tagjai Z. Péter felvetésére, csak legyintettek és tovább töltötték a szelvényeket. Ezen aztán Péter is felbuzdult és a lottózóban kitöltött öt szelvényt. Legalább, ha mindegyiken lesz egy-egy találat, elmondhatja ő is, volt egyszer öt találatom. A viccből valóság

lett. Fortuna isten asszonya, a sors, az élet esetlegességének megszemélyesítője, megajándékozta húszmillió forinttal. Volt öröm Péteréknél.

7. kép Elmúlás

*

A zene, maga az öröm forrása. Aki a zenére tud figyelni, az egy különleges örömforrás birtokába juthat. Legszebb példa erre a világon, a német zeneszerző Beethoven IX. szimfóniájának záró tétele. A zeneszerzőt Friedrich Schiller 1785-ben írott ódája – Örömóda (Óda az örömhöz – „Ode an die Freude") – ihlette meg. Első sorai magyarul: *„Lángolj fel a lelkünkben, szép égi szikra, szent öröm".* A szimfónia e tétele, szép és magasztos. Nem véletlenül választotta 2003-ban az Európai Unió Beethoven megzenésítését az EU himnuszának.

*

T. Péter mozdonyvezető volt. Szombaton délben járt le a szolgálata, sietett haza, mert három gyermeke közül, az ötéves Lacikának ma ünneplik születése napját. Amikor hazaért, a felesége kérte, szaladjon el autóval a cukrászhoz az ünnepi tortáért. Beugrott a kocsiba és rohant. Az út egy félkarú sorompóval ellátott vasúti átjárón vezetett át. Messziről látta, hogy engedik le a sorompót. Előtte haladt még két gépkocsi. Azok rendre, az előírásnak megfelelően megálltak. Ő, mint mozdonyvezető tudta, hogy a leeresztett sorompó és a vonat érkezése között van annyi idő, hogy még át lehet menni. Elindult, sajnos végzetes tévedést követett el, mert az áthaladó vonat elkapta, több mint száz méteren át, tolta maga előtt. T. Péter halála, felelőtlen tragédiája olyan bánatként nehezedett a családra, hogy azt kibírni, már nem is lehetett. Mikszáth Kálmán szavai az igazak erre: *„Akármit mondanak a poéták, a bánat nem tőr csontot. Szinte hihetetlen, hogy mennyit elbír belőle az ember. Vannak konstrukciók, hogy mindegy nekik, akár egy font a bánatból, akár ezer mázsa."* Feleségének, a három gyerekkel, tovább kell élnie!

*

Van-e boldogság hormon a csokoládéban? Nem új kérdés, a tudományos magyarázat szerint, kevés köze van a boldogsághoz, az örömhöz. Az biztos, hogy a csokoládé olyan vegyületeket tartalmaz, melyek serkentő hatásúak és pozitív érzelmeket váltanak

ki. Ezek az érzéseket kiváltó vegyületek azonban olyan kis arányban vannak jelen a csokiban, hogy sok kilót kellene elfogyasztani belőle ahhoz, hogy befolyásolja hangulatunkat. Ezt ugyan nem tudta Sajdik Ferenc karikaturista által megálmodott Csokoládé Artúr rajzfilm figura, mert ő válogatás nélkül falta a csokoládét, színre, formára, tekintet nélkül.

8. kép Bodrog kanyar

*

K. Rozália leányfejjel szült gyereket. Terhes maradt, a leendő apa egyszerűen, mikor ezzel a ténnyel szembesült, lelépett. Búslakodott, emésztette a bánat. Nem így képzelte el az életét, de a tények a valós talajra kényszeríttették. Bánatát először barátnőjének mondta el, az vigasztalta. Félt, hogy szülei mit szólnak, hogy házasságon kívül szüli meg leányát. Leányát, mert kislány lett az új jövevény, akit Katalin névre kereszteltek. Szülei is megnyugodtak, az unoka nekik is sok örömöt adott. K. Rozália ezzel az esettel

megtanult egy Goethe által megfogalmazott összesítést: *„Az ember csak az öröm és a bánat által tud meg bármit magáról és a végzetéről: megtanulja, mit kell tenni, és mit kell elkerülni.”*

*

Uralom – szolgálat

A hatalom (uralom) minden olyan viszony, amelyben meghatározott személynek vagy személyeknek lehetőségük van arra, hogy más emberek magatartását sikeresen befolyásolják, illetőleg, hogy őket engedelmességre késztessék.

Hatalmi viszonyok élnek az iskolákban, az üzemekben és más munkahelyeken, nem csupán az adott csoport vagy szervezet formalizált hierarchiájának megfelelően, hanem mellette és tőle függetlenül is. Összegezve: a hatalom (uralom) nem szükségképpen politikai jellegű, bár mint látjuk a politikában igen jelentős a hatalmi elem. A hatalom minden esetben tény, amelynek elfogadása történhet erőszak, gazdasági vagy más jellegű kiszolgáltatottság, félelem, manipuláció stb. következtében.

*

A szolgálat különös fogalom. Most jó értelemben boncolva azt jelenti, hogy valaki segítő szándékkal nyújt szolgálatot. Kész megtenni, amit parancsolnak neki. A kérdés is így hangzik: - *Miben lehetek szolgálatára?* Régi kereskedői megszólítás volt ez, udvariassági forma. Vagy a kérdés így hangzott: - *Mit tehetek az Ön érdekében?* Ma azt hiszem furcsán, nézne a polgár, ha ezzel a kérdéssel kerülne szembe, például az APEH-nál, vagy éppen az önkormányzatnál. Régi köszöntés volt: - *Szolgálatára! Igen! Parancsára!* Főleg éttermekben, vendéglőkben, hiszen a vendég szolgálatára szegődtek el. Gárdonyi Géza egyik írásában: *„- Mi a neved? – Kovács Gáspár, szolgálatjára!”* Kosztolányi Dezső, pedig így fogalmazott egy vendéglői jelentben, ahol a pincér így köszöntötte a vendéget*: „- Van szerencsém! Mivel lehetek szolgálatára? Rég nem láttuk itt a tanár urat.”*

*

A sarki presszóban péntek délután van, amikor a többség már végzett a munkával, öten ülünk egy asztalnál, - *Dani, Józsi, Erzsi, Pista* – ők korban közel vannak a negyvenhez. Mondhatni azt is – fiatalok. Előttük egy-egy korsó sör és a pénzről, uralomról folyik

a vita. *Dani:* - A pénz legyen csak eszköz, nem szabad túl értékelni! *Józsi veti közbe*: - Van, aki a pénzért mindent megcsinál. Múltkor megkérdeztem egy fazontól, hogy tudod azt megtenni, hogy narkót szállítasz? A válasz: - Sok pénzt adnak érte, persze, hogy megteszem. *Erzsi:* - Válság van már jó ideje, mindennek megy az ára felfelé. *Pista:* - A vásárláshoz, pedig sok pénz kell. Sajnos a fogyasztás korát éljük, nem érezzük jól magunkat, ha meg kell tagadni valami megszokott dolgot magunktól. *Teszem én hozzá:* - A reklámok is az emberi vágyakra építenek. *Dani:* - Tulajdonképpen erre fáztunk most rá, hatalmas tömegekkel hitették el a bankok, hogy felesleges az önfegyelem. *Pista:* - A válság, Amerikában is nagyjából 50 millió embert súlyosan érint. *Józsi:* - Most fizetik sokan a könnyelműségük árát. Nem volt jó a forint, svájci frank kellett, meg japán jen. Az biztos, hogy minden bank és az állam is a fogyasztásra bátorította az embereket. *Erzsi:* - A pénz nem minden, de nem lehet tagadni, hogy kell. Egy mosolyért nem adnak kenyeret! *Jó magam:* - Mosolyért neked? Ha a boltos fiatal és tetszel neki, talán akkor. *Dani:* - Tud valaki olyan gazdag emberről, aki egyszer azt mondja, hogy most elég a pénze?

A kérdés után, megszakadt a beszélgetés, a pénz uralma meginogni látszik, valószínű más utat kell majd keresni, hogy a gödörből kiláboljunk.

*

Sokféle szolgálat van, jó és rosszabb értelemben is. Gondoljunk arra, hogy életünk biztonsága függhet, többféle „szolgálat" kifogástalan működése kapcsán. Először csak a három – telefonszámmal is egyszerűsítve kiemelt – szolgálatról beszéljünk. A rendőrszolgálat, a mentőszolgálat és a tűzoltószolgálat e három. De jó, ha tudjuk, hogy van egészségügyi szolgálat, családsegítő szolgálat, házi ápolási szolgálat, vérellátó szolgálat, Anonim AIDS Tanácsadó Szolgálat és még sok más egyéb szolgálat is. A háborúhoz köthető, rossz értelmezésű szolgálat is, mint pl: munkaszolgálat, kémszolgálat, frontszolgálat, őrszolgálat. Márai Sándor szerint: *„az életnek értékét csak a szolgálat adhat, amellyel az emberek ügye felé fordulunk."*

9. kép Áradás

*

Átvenni az érzelmek feletti uralmat, az érzelmeket irányítani szükséges, ez nagyon fontos dolog. Az irányításuk alól kicsúszott érzelmek kihathatnak az egészségünkre is. Egy olyan helyzetben (pl. baleset, tűzeset stb.) ahol eluralkodik a pánik és utat ad a rettegésnek, a félelem teljesen irányíthatatlan, az ember leblokkol, miközben azonnali cselekvésre lenne szükség. Ha mesteri szinten uraljuk érzelmeinket, ez felbecsülhetetlennek bizonyulhat krízishelyzetekben és akár életmentő is lehet. Van, amikor csak el kell engedni magunkat és kiengedni a dühünket. Jó dolog kibeszélni magunkból a problémáinkat, megnyugszunk, tehát uraljuk gondolatainkat, érzelmeinket.

*

T. Oszkár magas, gondjaiban őszülő, de korban most múlt ötven éves férfi. Kereskedő, vállalkozó. Boltja, amely olyan kis ABC féle a város szélén van, egy forgalmas út mellett. Azért választotta ezt a helyet, mert arra számított, hogy a nagy jövés-menésben csak-csak betéved a vevő és így a bolt forgalma megfelelő lesz. Meg a véletlen is közrejátszott. Egy délutáni bolyongás közepette egyik barátja mondta: - Van itt a közelben egy kis üzlethelyiség, nyithatnál itt egy boltot! Első hallásra, nem gondolta ezt komolyan. Később morfondírozott erről, meg elmondta a feleségének is. Az anyós tette rá a pontot, ő már volt korábban kiszolgáló egy ilyen ABC-ben. Övé a szakmai „tapasztalat”, szívesen segít, vágjanak bele! – mondta kemény hangon. Aztán megnyitották ezt a kis boltot. A neve „Oszkár bácsi boltja”. Az őszhaja miatt valóban bácsi lett, ezt nem vonta kétségbe senki. Több éve üzemel az üzlet, 0-24 óráig tartanak nyitva. T. Oszkár tudja, tisztában van vele, hogy ez a tevékenység *szolgálat a fogyasztók, vásárlók érdekében.* Fáradságos meló, de tenni kell, mert így tudnak csak megélni. – Általában 14-16 órát vagyok az üzletben, aztán 5-6 órát alszom. Fiam, feleségem, meg az anyósom besegít. Csináljuk, ameddig bírjuk és ameddig kifizetődő.

*

Napjaink embere – ha korban úgy hetvenéves – sokféle hatalmi időt, uralkodási stílust, időtartamot ért át, jó vagy éppen rossz

értelemben. Persze az is szorosan hozzátartozik, hogy ebben a nagyon rövid hetven évben a különböző hatalmi időket, hogyan értelmezték, hogyan tanították iskolai tankönyvekben, vagy éppen később hogyan értelmezték át. Volt Horthy-korszak, volt felszabadulás, Rákosi korszak, 1956-os forradalom, majd ellenforradalmi időszak, aztán újból forradalom. Kádári korszak, melyeket népuralom, osztályuralom, önkényuralom, parancsuralom jelzőkkel láttak el. Ezek legfőbb ismertetője a hatalom birtoklása. Már Eötvös József megfogalmazta: *„egyes személyek… uralomra vergődnek a többiek felett."*

*

A falu határában földásó gépek jelentek meg. Mély árkot ástak az erdő szélén, majd több búza és kukoricaföldön át, egészen a bekötőútig. De aztán itt sem torpantak meg, az árok az út átlyukasztása után, tovább folytatódott. Később derült ki, amikor nagy átmérőjű vascsöveket fektettek le a kiásott árokba, hogy itt egy olajvezetéket építenek. Mondták is, hogy a százhalombattai olajfinomító a végállomás, oda folyik majd az olaj. A munkák befejeztével, mindent elrendeztek, az árkokat betemették, csak egy-egy kimagasló tábla jelezte a földbe húzódó csővezeték útját. Az olajosok aztán kerestek a faluban egy embert, aki vigyáz a vezetékre. T. Pétert választották, aki negyven éves, erős ember és pont nem volt munkája. Jól jött ez a lehetőség számára, mert a munkája abból állt, hogy naponta – gyalog – el kellett sétálnia a lefektetett vezeték felett és ellenőrizni, hogy véletlenül nem szivárog-e az olaj. Ez egy tényleges szemrevételezés volt. Ez gyalogosan napi 40 km távolságot jelentett, ezt kényelmes ütemben 8 óra alatt meglehetett tenni. A végén buszra ült és hazautazott. A napi szolgálatok között voltak kihagyások, pihenőnapok. Ilyenkor csak a műszerek felügyeltek a csövekre. *Ez egy szabad szolgálat volt,* a végén, telefonon beszólt a központba, mit tapasztalt, aztán pihenhetett, övé volt a világ. T. Péter tudta, hogy a szolgálat útján lesz a szabadság teljesebb.

*

10. kép Bodrog part reggel

Az uralom, uralkodás azokból az emberekből, akik felett uralkodik, vagy éppen uralkodnak (politikai hatalom, gazdasági hatalom) nemtetszést, ellenszenvet, ellenállást fejthet ki. Ezek a folyamatok a történelem során vezettek az évszázadok különböző időpontjaiban lezajlott ellenállásokhoz, forradalmakhoz. Ez egy folyamat, amely nem azonnal következik be, de különböző intézkedések, rendelkezések, szigorítások hatására alakul ki. József Attila is felemelte szavát „Döntsd a tőkét, ne siránkozz!" című 1931-ben megjelent kötetében írott verseiben, az akkori uralom ellen.

*

Az uralomról, erre való vágyódásról már Madách Imre is írt az „Ember tragédiája" című drámájának IX. Párizsi színében, ahol a greve piacon felállított bitón állva Ádám, aki Dante szerepében tetszeleg Saint-Just-tal vitatkozik és mondja Dante-nak: *„Vádollak, hazaáruló: / Csempészésért az állami javakban, / Rokonszenvért az arisztokratákkal /, Vágyódásért a zsarnok uralomra."*

Az időszámítás feljegyzett évei alatt hányszor és hányan estek áldozatul eme vágyódásnak, kérdezheti bárki, joggal!

*

Kölcsön vett cím: „Nem tréfa a stressz”

A pontos megfogalmazás szerint (tudományosan), – a stressz – a szervezetre zúduló, ingerekre adott specifikus válasza, folyamatos feszültség.

Fogalmazhatnánk másképpen is, hiszen a stressz a modern kor betegsége. A jelenlegi század, vagy azt megelőző, felelős ezért. Biztosan voltak olyan állapotok, amikor az ember feszültebb volt, mondjuk (korban korábban), vadászatkor, egy szarvas elejtésekor. Biztosan akkor is, amikor Dobó kapitány védte a török ellen az egri várat. De biztosan nem volt stresszes állapotban. Fegyelmezett volt, jól tudott összpontosítani és ezért voltak eredményesek vár védő akciói.

Nem kell időben messzire menni. A múlt században, ha megkérdezték volna a parasztembert, aki lovával szántott, vetett és aratott, hogy ismeri-e a stresszt, vagy legalább is feszült állapotban van-e? Pedig ez a század hivalkodott háborúval, ugyanis kettő is akadt belőle. Biztosan nemmel válaszolt volna.

Aztán bátrabban is megfogalmazódik a stressz. Wayne Dyer amerikai motivációs mester szerint: „A világon nincs stressz, csak stresszes gondolatokkal rendelkező emberek.” Aztán egyesek más gondolatokkal, egyszerűen feloldják ezt a kérdést. Tette ezt Augusto Curse argentin konyhai séf: „Boldog, aki nevetést von le hülyeségeiből, mert van eszköze a stressz enyhítésére.”

*

Z. János negyven éves, felesége Edit harmincöt. Van két gyerekük, ifj. János és Zsóka, még iskolások. Látszatra élik egy átlagos család, mindennapos életét. Apuka egy szállításokat (építőanyag, félkész áru, ipari anyagok) bonyolító cégnél dolgozik. Van negyven teherautójuk és negyven sofőrjük. E két szám alapján már is el lehet képzelni Z. János rázós napjait. Ugyanis vagy egy tucat autó, ami nem akar beindulni, vagy éppen tíz sofőr hiányzik, vagy éppen a sürgős szállítmány közül négy késik, vagy nem

ér a célba időben, vagy elakad az országúton és ezért az az átkozott telefon állandóan szól. Z. János folyton beszél, utasít, kér, vagy újból telefonál és magyarázkodik.

Hogyan lehet ezt végig élni? Mondja meg valaki, egyszerű, embert kímélő megoldással.

A feleség, Edit egy CBA-ban pénztáros. Reggel beül a pénztárba és csak blokkolja a kenyeret, tejet, zsemlét, a felvágottat, a sört, meg amit az a sok ember folyton vásárol. Számolja a pénzt, ha kell visszaadni, persze pontosa és ezt teszi nyolc órában vagy váltásban, zokszó nélkül. Ideálisan ezekben a percekben, egyszer sem keletkezik feszültség. Hiszi a piszi! Mondhatnánk, és ha így lenne, nekik van igazuk?

Este találkozik a család, a fejekben autó, vele kapcsolatos dolgok, a nem friss zsemle, nem ennyi pénz jár vissza, matekból kaptam egy kettest, Apu itt írd alá az ellenőrzőmet stb.

Ugye ideális állapot? Aztán nem beszélnek, mert fáradtak vagyunk. Itt-ott figyelünk egymásra, feszültek vagyunk, lefekszünk és csak forgolódás után tudunk egy kicsit pihenni, hogy holnap újra kergessük, azt a „mókus kereket."

*

S. Péter egy kis kft-ben dolgozik, már öt éve. Több mint harminc éves, nős, két fia van. A kft-ben ő az anyagbeszerző, így sokat utazik kis furgonjával. Benne van a termelés sűrűjében, őt keresik, ha anyaghiány miatt megakad a munka. Vitatkozik, érvel, szervez, de soha nem látszik rajta, hogy fáradt, vagy feszült lenne. Kiegyensúlyozott embernek ismeri mindenki, ezért is szeretik. Ha belép egy műhelybe, mindenkivel vált pár szót, a hangulat is megváltozik. – Jó téged látni! Megnyugszik az ember! – mondják a kollégák. S. Péter pedig nem tesz semmit, csak talán annyit, hogy nem engedi, hogy a gondok, problémák, kizökkentsék egyensúlyából. Ez a cselekedet olyan, mintha ismerné Kelly McGonigal amerikai pszichológus erre a helyzetre illő mondását: „A stressz kezelésének nem az a legjobb módja, hogy csökkentjük, vagy elkerüljük, hanem hogy másképp gondolunk rá, és összebarátkozunk vele."

11. kép Őszi folyópart

*

S. Sándor egy biztosító társaságnál dolgozott. Jól ment a munka, neki volt a legtöbb megkötött biztosítási kötvénye. Ez aztán úgy működött, volt egy kisebb összegű alapbér, erre jött minden hónapban a már, vagy korábban megkötött biztosítások után járó jutalék. S. Sándornak ez jól jött, mert eredményes munkája után járó jutalék is igen magas volt, hónapról hónapra. Ő pedig aktívan dolgozott tovább, kötötte a biztosításokat, tehát fizetésében csökkenés nem volt.

Aztán történt nyugdíjazásának évében, hogy beteg lett tartósan. Betegsége elégé súlyos kimenetelű volt, már úgy látszott, nem is tud foglalkozni ezzel a munkával. A kórházi zárójelentések alapján kérte leszázalékolását. Ez is megtörtént, már a család is azt hitte, nyugalom lesz, S. Sándor nyugdíjba megy.

Ő azonban, nem akart nyugdíjba menni, de ha így nem dolgozhat, akkor, mint nyugdíjas vállal biztosítások kötését. Azonban az egészségi állapota romlott. Ebben őrlődött és stresszessé vált. Látták ezt a kollégák, de nem mertek szólni neki, hogy hagyja abba. Megvan a leszázalékolt nyugdíja és sajnos be kell látni, hogy nincs tovább. Hajthatatlan volt, remegett a keze, állandóan feszült volt, de dolgozni akart. Persze az egészségi állapota miatt, erre nem volt alkalmas. Ilyen őrlődő, stresszes, feszült állapotban nem tudta eldönteni, hogy dolgozzon, vagy mint nyugdíjas, pihenjen.

*

K. György még kezdő gimnazista korában eldöntötte, hogy építészmérnök akar lenni. Ez onnan jött, hogy a gimnáziumban szerveztek egy olyan kirándulást, hogy busszal öt országot érintve, nagyjából körbe kerekezik Európát. Már az is különleges volt, hogy pont öt országot, hiszen ez nem kevés. Az élmény ennél is nagyobb volt, mert az osztályfőnök, aki matekot tanított az osztályban, egyik diplomája pont építészmérnöki volt. Ez abban nyilvánult meg az utazás során, hogy kiemelt volt az építészettel kapcsolatos látogatások (híres épületek, építmények) sora.

K. György itt kapott kedvet az építészethez és ettől kezdve kiemelten, nagyobb odaítéléssel fordult e témakör felé. Kitartóan készült a Műszaki Egyetemi felvételire, amely sikerült is neki. Nagyon élvezte a tanulmányokat, kutatott, olvasott az építészet témakörében. Öt év tanulmányok után, megkapta oklevelét, melyben az állt: „K. György építészmérnök."

Nem mondta senki, de mintha érezte volna Carlos Cartaneda, amerikai antropológus szavait, hogy „Ha valaki sikert akar elérni bármiben, akkor a sikernek finoman, sok erőfeszítéssel, de stressz és megszállottság nélkül kell történie."

12. kép Csónakok

*

Cs. Zoltán harmincöt éves irodista. Egy tanácsnál dolgozott, még a múlt században. Tehát régebbi történet a stresszről.

Úgy kezdődött, hogy Cs. Zoltán hét éve nősült meg. Telnek az évek, de valahogy a kezdeti szerelem, kezdett elmúlni. Azt mondják, hétévente jön a vízválasztó az ilyen kapcsoltokban. Ezért a veszekedések napirenden voltak. Már többször megfordult a fejében, hogy Zsófitól, a feleségétől, elválik. Korábban, amikor összeköltöztek, albérletben lakott. Most, ha arra gondolt, hogy újból így kell majd élnie, borzalmasan ideges lett.

Aztán a munkahelyén sincs minden rendben, szóba került a létszám csökkentése, leépítések sora. Az irodákban, ahol dolgozott, tehát ötven évvel ezelőtt, még széntüzelésű kályhákkal fűtöttek. Minden irodában ott magasodott az öntött vaskályha, hosszú füstcsővel.

Cs. Zoltán egy darabig ellenállt a kétoldali feszültségnek, de aztán úgy döntött, hogy reggel bemegy az ABC-be és a két kifli mellé, vesz egy olyan decis kisüveget. Hol konyakkal, rummal, vagy szilvapálinkával. Aztán bent az irodába, egyedül dolgozott, behörpinti a kis üveg tartalmát. Ahogy leküldte, oldódott benne a feszültség. A kis üveggel egy darabig nem tudott mit kezdeni, ne lássák meg a kollégák, a kabátja zsebébe tette. Ez nem volt jó, mert megfeledkezett róla, az asszony észre is vette. Ebből baj lehet, mást kell kitalálni.

Mivel az események tavasszal kezdődtek, már fűtés nem volt az irodában, így ötlet helyben kínálkozott, majd kiszedi, most ez a legjobb süllyesztő. A kis üvegek szaporodtak a kályhában, egy kissé jobb lett az átmeneti közérzete. A meglepetés akkor érte, amikor a kályhákat előkészítettek a téli fűtésre, mert a kinyitott ajtón, annyi kisüveg gurult a padlóra, hogy két szenesvödör is megtelt velük, hogy elszállítsák.

Időszerű megfogalmazás a stressz és a pia összefüggésével kapcsolatban, amely illik erre az esetre. „Stressz helyzetben sokan a

pohár után nyúlnak, mivel az alkohol enyhíti a stresszel járó negatív érzelmi és élettani hatásokat. A stressz azonban mérsékeli az alkohol bódító hatását, ezért többet iszunk belőle."

*

A nagyvárosban élő ember sajnos ki van téve a zsúfoltságból fakadó állandó feszültségeknek. Már reggel, amint felkel és munkába indul, buszra vagy villamosra, ha éppen bejáró, akkor vonatra száll, emberek sokasága veszi körül. Alig lehet haladni, egyesek idegesek, késésben vannak, rohannának. A helyzetre való regálás is különböző és ezekből az apró súrlódásokból fakad a feszültség, izgatottság és a stressz. Ez van ma és ez lesz holnap, egész héten, melyből évente ötvenkettő van. Ember legyen a talpán, aki magától el tudja hárítani, ezeket a „támadásokat".

Csak úgy tud reagálni rá többségében, hogy feszülté, depresszióssá válik. Aztán a munkahelyén, a családban nem úgy mennek a dolgok, amint azt szeretnénk. Erre egy hasznos és eredményes gyógymód van, amint azt Elizabeth Babbs írja „Nem tréfa a stressz" című könyvben: „A kikapcsolódás nem lustaság, hanem létszükséglet. Ha állandóan „Be vagy kapcsolva" és üzemi hőmérsékleten pörögsz, hamar lemerülnek az elemeid."

*

Ihlet és majd a munka

A kérdés: Ihlet és / vagy munka? Első mérlegelésre összefüggés van az ihlet és munka között. Köztudott, hogy nagy alkotások létrehozásához elengedhetetlen az ihlet. Azonban van olyan munka, amelyhez nem kell különösebb ihlet, megy az magától, csak csinálni kell. Azért mégis a kettő között van valami, amit érdemes áttekinteni.

*

A nagy dolgok véghezviteléhez, ihlet kell. Ez a valami: inspiráló, ösztönző sugallat, lendület, vagy jön, vagy nem. Ha jön, akkor is van benne egy furcsa fintor. Hatására, megtudom-e valósítani azt a célt, amelyhez jött az ihlet. Sokszor előfordul, hogy az ihlet csak ihlet marad, eltér a céltól, de lehet, hogy a konkrét megvalósítást a lustaság befolyásolja.

Az ihletről így vallanak a nagyok: - „A lángész egy százalék, az ihlet 99 százalék." (Thomas Alva Edison, amerikai feltaláló, üzletember.)

A két nem együttélését egy norvég írónő, aki egy neves filmrendező és színésznő lánya: Linn Ullmann így fogalmazta: - „A férfi alkot, a nő ihlet." Ha ebben belegondolunk, meg kell állapítani, hogy ennek igen magas a valószínűsége.

Az irodalomban is van példa az ihletre. Az alkotók (írók, költők), de lehet az képzőművész, vagy éppen a zene területe is. Lőrincz L. László író, műfordító (Leslie L. Lawrence) szerint: „Az ihlet a lusta írók kifogása."

*

Z. László gyerekkorában, abban a faluban, ahol a nagymama lakott, ott találkozott egy fazekasmesterrel. Ez úgy történt, hogy a nagymama magával vitte, amikor az egyik nyáron, nála nyaralt. A fazekasmestertől tojásokat vettek, mert sok tyúkja volt és árulta a tojásokat. Ott a tyúk udvar mellett a nagy beszélgetések közepette, bent találta magát a fazekas műhelyében. Csodálatos dolgokat látott ott, agyagból formázva. Éppen tíz éves volt és

mindjárt elhatározta, hogy ő ezt a munkát fogja csinálni, felnőtt korában.

Elvégezte iskoláit, a fazekasságról elolvasott minden írott fellelhető anyagot. Egy ilyen szakkörbe is beiratkozott. Élvezte a munkát, a formázást. Aztán szakközépiskola után a Képzőművészeti Főiskolára jelentkezett. Felvételt is nyert és végzés után keramikus lett.

Önálló műhelyét megnyitotta és elkezdett dolgozni. De nem úgy, hogy nyolc óra a meló. Számára, amikor elkezdett alkotni, megszűnt az idő. Egybe folyt a nappal az éjszakával, csak az vezérelte, hogy formába öntse, amit éppen kitalált, mire művészi ihlete ösztönözte.

*

T. Péter egy művelődési házban megtartott író-olvasó találkozóra betévedt. Leült és hallgatta a neves költő szavait, a közben elhangzott verseket. Igazából szíven ütötte a szavak fennkölt hangulata. Érezte, érdemes volt ide jönni.

Aztán ahogy telt az idő, kezébe vett verses könyveket, olvasgatta, tetszettek a leírtak. Egyszer aztán arra gondolt, mi lenne, ha ő is írna. Papírt, tollat vett elő, leült a konyha asztalhoz és várt. Várt, hogy eszébe jusson valami, meg hallott arról, az alkotáshoz ihlet kell. Órák teltek el, de az a bizonyos ihlet váratott magára.

*

Olyan embereket is ismer a világ, akik az úgynevezett Flow-élményben „úsznak”. Ez egy olyan állapot, tudósokra, kutatókra mondják, akik csak egy munkára összpontosítanak és lépésről, lépésre tett felfedezések mámorában, lebegésben élnek. Napjaink vírusos fertőzése, több tudósból, kutatóból hozta ki ezt az állapotot. Megszállottan kutatták a korona vírus ellenszerét. A kutatási munka nem egy meghatározott napi munkaidőre korlátozódott, hanem az idő teljes időtartamára. Egy-egy felfedezés rögzítése, azonnal kívánta a következő lépést, a munka teljes intenzitását. Csak egy magyar tudós helytállását említsük itt meg. Ő Karikó Katalin kutatóbiológus, Széchenyi-díjas, napjaink tudósa,

aki a koronavírus járvány leküzdésében szerzett kiemelkedő eredményeket. A kutatás stresszes mivoltáról kérdezték. Válasza: „Nem szabad ilyesmire pazarolni az energiánkat, úszni kell tovább és tovább, különben elsüllyedünk.”

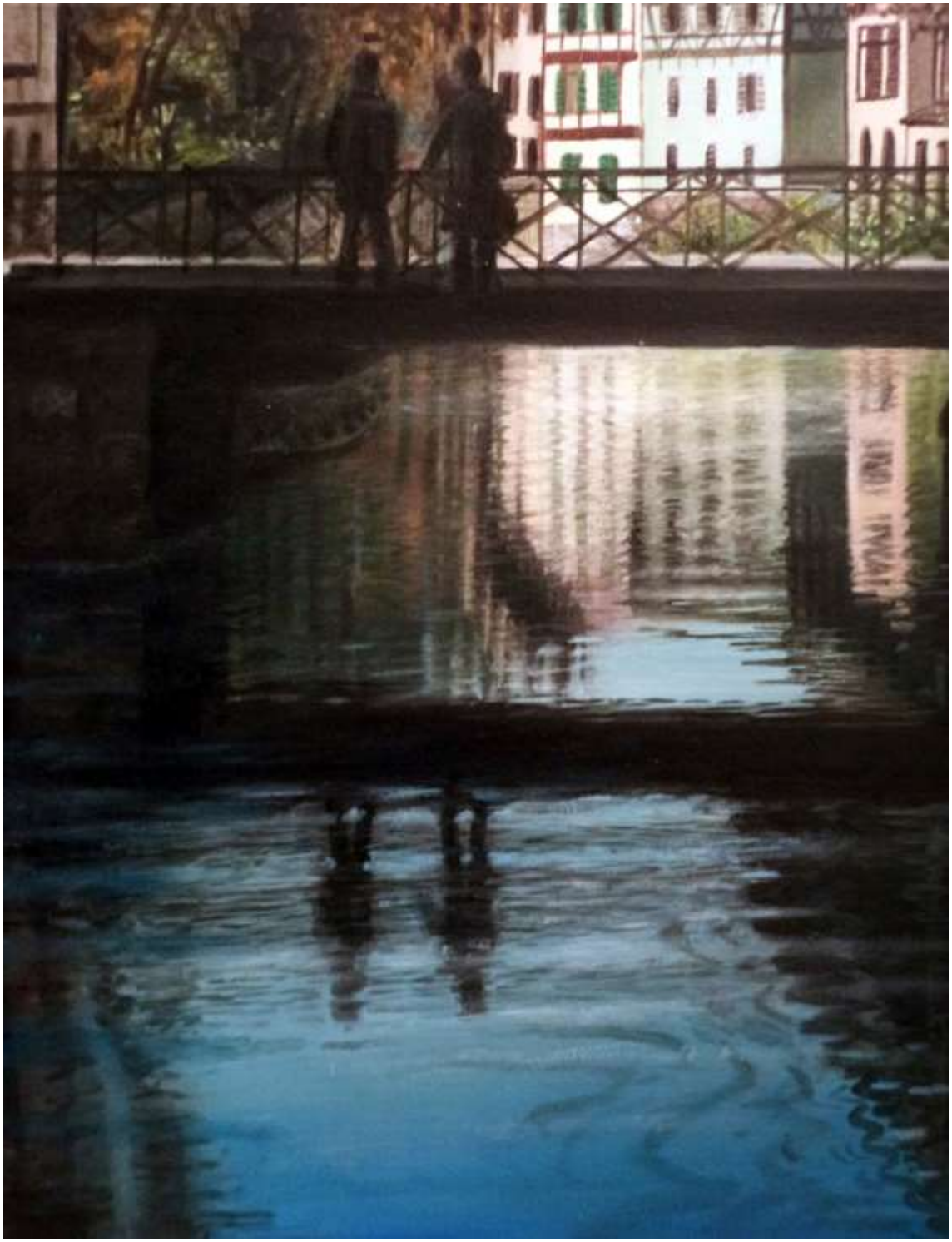

13. kép Visszatekintés

*

A munkát, ezt a cselekvést ízlelgetve, köznapi nyelven szólva, nem jutunk valami egetverő kedvezményre. A munkáról az ember különös véleménnyel van. Ha még ehhez hozzá tesszük, hogy a munka szláv eredetű szó és jelentése: kín, gyötrelem, szenvedés, erőfeszítés, vesződés. Ezeket hallva, szinte döbbenet keríti hatalmába és joggal kérdezi: - Ez lenne a munka? Aztán ha belegondolunk, becsülettel meg kell állapitani, hogy valóban nem könnyű munkát végezni. De az emberi lelemény, a kedvező minősítés, azért a fenti szavak élét elveszi, persze akkor, ha valaki szereti a munkáját, kedvvel dolgozik, sőt rabja a munkának.

*

G. Dénes gyerekkorának nagy részét a nagypapájánál töltötte. Szülei ketten kétfelé mentek, a fix pont számára az apai nagypapa volt, meg annak kis boltja. Ott lábatlankodott már tíz évesen. A nagypapa tanította, ő pedig élvezte ezt a boltosságát. Egy idő után, olyan hatodikos iskolásként, már ki is szolgált a boltban. Tudta, melyik áru hol van, mi az ára. Számolni megtanult, a nagypapa pedig látta, hogy Dénes élvezi ezt a fajta munkát, ami akkor még nem volt igazi munka számára, csak olyan játékosság, a nagypapa felügyelete mellett.

Egy idő után felnő az ember, ez történt G. Dénessel is. Amikor tényleg felnőtt lett, természetes volt számára, hogy ő is kereskedő lesz.

Ő nem nyitott boltot, hanem egy kis busszal és párjával, nadrágokkal, fehérneművel járta a vásárokat. Ez így nem volt unalmas, sőt a vásárokra utazni kellett. Ő pedig ment, szorgalmasan, szinte mániákusan, megrögzötten. Számára nem volt más, csak a munka, amely utazásból, árubeszerzésből, szervezésből állt. A megszerzett javak sem érdekelték. A vevőkkel csodálatos odafigyeléssel tudott bánni. A nagypapa tanítványának vallotta mindig magát.

*

A munka egy nagyon kacifántos dolog. Ezen nem kell csodálkozni, mert ugye nem egy tudományos megközelítése és egy az élet során kialakult általános vélemény sor.

A társadalomban nem nélkülözhetik a munkát, mert minden ezzel épül fel. Ezt nem is lehet vitatni, az ember energia kifejtés révén hasznos, rendszerint ellenszolgáltatásért, különböző tartalmú tevékenységet folytat.

A munkáról jó és rossz vélemények láttak napvilágot. Lássuk a jó és a rossz véleményeket. A jó vélemény: - „Nem érzed munkának a munkát, ha szereted, ami a hivatásod". (Vörös Eszter Anna festőművész). – „Az a nap, amelyet munkával töltünk el, nem öregít." (Egresi Viktor szlovákiai író). – „A jókedv a munka muzsikája." (Flige József katolikus pap, költő).

Lássuk a rosszakat: - „Szeretem a munkát. Elnézném reggeltől estig, ahogyan mások csinálják." (Jerone Klapka angol író.) – „Sose halaszd holnapra, amit holnapután is megtehetsz." (Mark Twain amerikai író). – „Munka! Pontos definíciója: amit nem csinálok szívesen." (Karinthy Frigyes, író, humorista.)

Maga a társadalom másként ítéli meg a munkát, mint maguk a munkavállalók. A modern társadalomban, ahol gépek, robotok, magas technikai szintű eszközök működnek közre, segítve, könnyítve annak működését, mégis a legtöbb ember tehernek tekinti a munkát. Lénárt Sándor magyar író ezt úgy fogalmazta meg: „Ha a munka jó dolog volna, a gazdagok megtartották volna maguknak." Persze ez egyfajta okoskodás. A valós élet teljesen mást mutat, csak munkával lehet eredményeket elérni, a legmodernebb körülmények között is, szükség lesz dolgozó, irányító emberekre.

*

T. Sándor, Sanyika, apja kedvence volt, amikor megszületett. Vitte magával bármerre járt és büszke volt a fiára. Sanyika pedig nevelkedett, óvodás lett, majd iskolás. Olyannyira iskolás, hogy mostanra a nyolcadik osztályt járva, el kell döntenie, mi akar lenni. Itt a pályaválasztás ideje.

Egyik nap apja behívatta a szobába. Sanyika, aki már Sándor, csak állt a szoba közepén, hallgatta apja mondandóját.

-Eddig nem szóltam egy szót sem. De most el kell döntened, mit akarsz csinálni. Milyen munka az, amelyiket szívesen csinálnál. Mondjuk az ácsmunka, kőművesmunka, autószerelő munka vagy kétkezi munka. Én a szakmára esküszöm, mert azt mindig jól megfizetik. Vagy mindjárt munkafelügyelő akarsz lenni?

Sándor nem szólt, csak hallgatott.

-Mert ugye azt is tudod – folytatta – a munka nem szégyen. Semmiféle munka nem alacsonyítja le az embert. Biztosan azt is hallottad már, a munka nemesít, a munka az embert becsületessé, erkölcsössé, magasabb rendűvé teszi.

Sándor apukája még hosszan taglalta a munka, színét, fonákját. Sanyikának eszébe jutott egy idézet, amely egy Grafiti, amely a falra feliratozva volt valahol. Elmondta az apjának. „-valahányszor dolgozni támad kedvem, csak csendben leülök egy sarokba és megvárom, amig elmúlik.”

Erre az apja:

-Látod, leülsz, innentől kezdve ülő foglalkozást űzöl. Tehát, nem lehet meglógni a munka alól.

*

A tepertő és egy fröccs

Frissen kisütött tepertőt reggeliztem. Ma ez kincs. Régen a disznóvágás olyan „mellék” termékének tartották. A piacon a mostani árfolyam: kilónként 3800-4000 Ft. Ezt csak azért említem meg, hogy két megjegyzésem is lehessen, nevezetesen, menynyire drága, a másik, pedig a kiadós és finom reggeli után, meg kell inni egy fröccsöt.

Be is mentem a Zrínyi utcában lévő „Bözsi néni” kocsmájába. A dunakanyari kisvárosban ez az italbolt már több mint ötven éve fogalom és stabil hely. Minden megváltozott az utóbbi évtizedekben, legalább kétszer, háromszor, de ezt a helyet nem ingatta meg semmiféle politikai vagy gazdasági változás. Kértem is egy fehér, édes fröccsöt. Azért is szeretek itt lehörpinteni egy ilyen itókát, mert a bor garantáltan abasári származású és nem holmi lőre, flakonos „kabátban”.

Ahogy ott a fal melletti pultot támasztottam és élveztem a bor kellemes, gyomrot és a tepertőt nyugtató, összeboronáló hatását, oda sodródik mellém egy idősebb, jól szituált úr. Ezt hirtelen abból következtetem, hogy rendes öltönyt, felöltőt viselt, nyakkendővel, tisztára fényesített cipőt, vasalt nadrágot. Korban olyan hetven körülinek saccoltam.

- Szabad? – kérdi és szeretné a poharát a pultra tenni.

- Tessék! – mondom, és egyben mutatom a helyet és arrébb is húzódom.

Döcögve indul a beszélgetés, először az időjárásról, olyan általános és udvarias formában. Aztán ahogy az abasári nedű megoldja a nyelvet, egyre pergőbben.

- Nyugdíjas vagyok – mondja az úr. – Tulajdonképpen már kilenc éve, mert én még hatvanévesen mehettem nyugdíjba. Ezzel talán szerencsés voltam és nem hatvankettő évesen. - Azóta mit csinál? – tettem fel a kérdést. – Dolgozom! – mondta egyszerűen. - Korábban közalkalmazottként tevékenykedtem. Egyetemet végeztem. Olyan szerencsés voltam, - ma ezt talán annak lehet nevezni -, hogy tovább foglalkoztattak.

- Már az eredeti munkahelyén?

- Igen, ott! Jó kis kollektíva volt. Felsőoktatási terület. Erről nem szeretnék bővebbet mondani. A lényeg, hogy még hat évig volt lehetőségem oktatni, így végérvényesen 66 évesen lettem nyugdíjas.

14. kép Budapest

*

Elgondolkodom, hogy én vajon, majd meddig tudok dolgozni. Van még hátra, a nyugdíjig 17 év. Elég sok. Kérdés: - lesz-e munkám addig? A munkaadóm a TB-nek rendszeresen „lekerpálja”-e a járulékot? Számtalan kérdés keringett a fejemben, összevissza kergetve azokat. Aztán felvesszük a poharainkat, koccintunk és iszunk pár kortyot. Szeretnék jobban a bizalmába férkőzni, ezért egészségügyi állapotáról faggatom. Azt mondja, jól érzi magát így 69 évesen, csak a vérnyomására panaszkodik, hogy néha rakoncátlankodik. Ilyenkor felszalad akár 180/100-ra is. Fáj a feje és olyan képzetei vannak, hogy talán itt a vég. Az orvosok általában 3-4 évenként újfajta gyógyszert állítanak be, írnak fel neki.

De ezzel is gond van, mert van olyan orvos, aki nem nézi, hogy nyugdíjas, csak írja a drága gyógyszert. Akkor lepődik meg, amikor a gyógyszertárban a felesége gyógyszereivel együtt fizet vagy 25000 Ft-ot. Jelenleg kilencféle gyógyszert szed, a reggeli, esti elosztásról már listát kell vezetni, nehogy eltévessze. Még azt is megemlíti, hogy végleges otthonléte idején, úgy rá egy évre, elvitte a mentő, mert nem tudta mozdítani a balkarját és lábát. Csak ült a fotelban, rémülten, mi lesz ezután? Bent volt a kórházban egy hétig. Azt mondták ez „agyérgörcs" volt. Kapott infúziókat. Teljesen rendbe jött, ma már csak egy rossz emlék az egész. Úgy érzi, mintha nem is vele történt volna ez a dolog.

Bátorságot veszek és megkérdezem: - Most mennyi a nyugdíja, ha szabad kérdeznem? Amikor itt tart a beszélgetés Márió keveredik mellénk. Őt már régóta ismerem, egyszer egy orvosi vizsgálaton együtt préseltük az SZTK-ban kitett fehér padot. Ő a jogosítványa miatt körözött ott. Márió fiatalember, nem több harmincnál. A korábbi beszélgetésből emlékszem, gépkocsivezető a szakmája és egy szállítmányozási cég alkalmazottja. Itt a kocsmában, már többször találkoztunk, tehát innen a többoldalú ismeretség.

Máriót bemutatom a jól szituált úrnak. Kezet is fognak, mondja a nevét, de csak a végét értem, valamilyen Tamás. Ő is leteszi a poharát, de az nem boros, hanem sörös. Már itt látszik a kezdeti eltérés. A jól szituált Tamás, folytatja:

- Elárulhatom, nem titok. Csak az állam tartja titokban, hogy mennyit fizet vagy emel. Jelenleg 98.000 Ft. Képzelje, amikor nyugdíjba mentem, 40 éves szolgálati idő után kaptam 25.000 Ft-ot. Azt mondják most, borzasztó dolog, hogy az emberek többsége minimálbérrel van bejelentve. Milyen nyugdíj lesz ebből? Nálunk egy átgondolatlan intézkedés emberek ezreit sújtja.

- Mire alapozza ezt? – kérdezek vissza, mert tényleg kíváncsivá tett ez a kijelentése. Nem lepődik meg, meg is magyarázza: - Az ötvenes évek, Ratkó korszakában születettek, pár év múlva elérik a nyugdíjkorhatárt, aztán a mostani rendszerváltás utáni dolgok

miatt, a munkából szintén ezrek maradtak ki. Nincs biztosításuk! – magyarázza határozottan.

- Ez valóban tény! – próbálok igazat adni az elmondottaknak, mert erre már jó magam is gondoltam.

- De az sem lényegtelen, hogy az én bérem hosszú éveken át olyan alacsony volt, hogy amikor bejött egy módosító kötelező bértáblázat – már, mint közalkalmazottaknak – egyszerre 22 ezer forintnyi havi béremelést kaptam. Mondta is a főnököm: - Ebből Tamáskám, annyi kisfröccsöt vehetsz magadnak, hogy egész hónapban nem fogsz kijózanodni. Ugyanis tudta, hogy szeretem a bort.

- De a nyugdíjat nem kisfröccsben mérik?

- Ez igaz. Persze matematika minden, az egész, mindig számolni kell. Az nagyon jó volt, hogy tovább dolgozhattam. Kaptam a fizetésemet meg a nyugdíjamat. A két összeg egy elfogadható havi jövedelmet adott. Ilyennek kellene lenni az igazi nyugdíjnak! De ez csak hat évig tartott. Ezután már csak a nyugdíjam volt, komoly havi számítási feladatokat kellett végezni a feleségemmel, hogy hó végére ne szaladjunk mínuszba, úgy, mint az állami költségvetés.

Mário nagy levegőt vesz, biztosra vehető, hogy mondani akar valamit. Önkéntelenül, mind a ketten feléje fordulunk. – Amit Ön elmond, azok tények. Jelenleg én is minimálra vagyok „jegyezve”, de még van harminc évem a nyugdíjig, addig csak változik valami?

- Ebben én nem hiszek! – mondja a jól szituált Tamás. – Az már bebizonyosodott, mindig a nyugdíjasokon spórolnak. Néha felmutatnak valami „csillogó cukorkát”, ha éppen nagy szükség van a politikának a szavazatainkra, mi meg bekapjuk!

- Ez már így van! – csóválta a fejét Mário. – Igaz, kapok néha zsebből is egy kicsit, meg ott van a benzinpénz, amit meg tudok takarítani, de félre tenni, azt még nem próbáltam meg.

- Na, látja, akkor maga is fiatalon ugyan abba a cipőben jár, mint én, azzal a különbséggel, hogy az enyém, már jól ki van járva, és úgy érzem, nem szorít sehol.

Dühöngünk még egy darabig a dolgok fonákján, aztán inkább hörpintünk poharainkból egy-egy kortyot, majd felteszem a következő kérdést:

- Akkor különleges kiadásokra már nem is futotta? – kérdeztem, óvatosan.

- Úgy tudtunk csak kirándulni, utazni, hogy különböző kereskedelmi cégek dobtak a postaládánkba egy termék bemutatóval összekapcsolt utazási ajánlatot. Így jutottunk el Gyöngyösre, innen a parádsasvári üveggyárba, Egerbe, majd Szilvásváradra, a Szalajka völgybe. Az ár elfogadható, nem több mint egy ezres fejenként. Ajánlottak gyapjútakarót meg lábas készletet. Meghallgattuk, megettük a nekünk szánt ebédet, amelyet ehhez adtak és kész. Egy kicsit szétnéztünk, kimozdultunk a napi barlangunkból és úgy éreztük, mintha egy „last minute" úton lettünk volna a trópusokon.

Elgondolkodtam, aztán megkérdeztem:

- Az előbb említette, hogy jelenleg is dolgozik, valóban?

- Igen, most is dolgozom. Portás vagyok egy autó szalonban. Ez ugyan nem tanári szakma, de pedagógiai érzék, az szükségeltetik hozzá. Ezt az állást is nehéz volt megszerezni. Képzelje 60 jelentkező volt erre az egy helyre. A válogatás során négyen maradtunk. Behívtak bennünket és egy 200 kérdésből álló tesztet kellett kitölteni. Olyan volt ez a portási rosta, mint az egyetemi felvételi. Először, nem akartam dolgozni, de a tétlenség, az emberek hiánya, megviselt. Kutattam, újságokat néztem át, arra gondoltam, olyan munka kellene, amit otthon is el tudok végezni, és legalább annyit keressek, ami a rezsit fedezi.

- Az, mennyi lett volna?

- Mai viszonylatban, úgy 40-50 ezer forint,

- De hol lehet ilyet találni? – kérdeztem.

15. kép Bodrogpart

- Ne is mondja! – legyintett kezével. – Be is fürödtem, mert otthon végezhető, olyan iratrendező, postázó munkát ajánlottak. Feltétel: fizessek be postai csekken 3000 Ft-ot. Majd küldik a munkát, amit otthon a konyhaasztalon elvégezhetek.

Kesernyés, fanyar arccal mosolygott. Felveszi a poharát, int, hogy mi is igyunk, nagyot kortyolunk a fogyó szódás borból. Mário az az óta habját vesztett sörből. Óvatosan megkérdezem:

- És mi lett belőle?

- Semmi, se pénz, se meló. A tévében, a kék fényben hallottam erről a cégről. A nyolckerből, a rendőrkapitányságról egy rendőr kérte, tegyek feljelentést. Gondoltam – minek? Járjak a bíróságra és a végén semmi! Ez volt a tanulópénz.

- Mi van most?

- Dolgozom. Nappali szolgálat, 12 óra, kétnaponként. Megkeresem a nyugdíjamat még egyszer. Ezt kellett volna kapnom eredetben, indulónak. Akkor legalább otthon pihenhetnék, mint igazi nyugdíjas és nem kellene minden reggel, amikor szolgálatba megyek, arra biztatni magam: - Kitartás pajtás, lesz ez még egyszer jobb is! De közel hetvenévesen, mikor lesz ebből valóság?

A válasz nélküli kérdés feltevése után odamegyünk a pulthoz és kérünk még egy fröccsöt és vigasz ágon egy sört.

*

Erő gyűjtés, kortól függetlenül

Közismert az alábbi párbeszéd:

-Na, jössz velünk? – kérdi a társaság egyik tagja.

-Ma nem! Majd holnap! Addigra erőt gyűjtök.

Tulajdonképpen nem fizikai erőről beszélünk mindig. Az erőhöz tartozik a szándék is. Akarok csinálni valamit, vagy sem? Tehát elhatározás. Ez a kezdet, elhatározom, hogy holnap takarítok, elhatározom, hogy megtanulom a történelmi leckét, elhatározom, hogy felásom a kertet és így tovább, sok-sok elhatározás, erő gyűjtés a tényleges megvalósításra. Egy mondás szerint: - „Az emberekből legtöbbször nem az erő hiányzik, hanem a hit, saját erőjükben." Összegezve: - Megtudom csinálni, vagy sem?

*

K. Péter, akit focista berkekben csak „Csucsu"-nak becéztek, jó középcsatár hírében állt. Minden mérkőzésen rúgott egy gólt. Eredményes focistának tartották. Az NB I kilencedik fordulóján történt, hogy a hatvanadik percben egy támadás során az ellenfél védőjétől olyan rúgást kapott a bal lábára, hogy hordágyon kellett kivinni a pályáról.

Kórházba került, meg kellett műteni a lábát. Az első időben nagyon mérges volt a tréner, okolta, hogy jobban vigyázhatott volna. De most, így kiesik egy jó darabig. K. Péter, a „Csucsu" csak töprengett a kórházi ágyában, hiába okolják, ő iparkodik meggyógyulni. Ez a gyógykezelés sajnos lassan ment. A csapat ezt követő két mérkőzésen vereséget szenvedett. Az edző még mindig mérges volt. De ahogy „Csucsu" gyógyulni kezdett, majd úgy másfél hónap után a pályára is kiment, kezdett megbékélni a helyzetével.

Könnyű edzést diktált neki a segéd edző. Először nehezen ment, de aztán a folyamatos terhelés után kezdte visszanyerni régi formáját. Gyűjtötte erejét az újabb mérkőzésekhez.

Három hónap után volt az első mérkőzése, melyen két gólt is rúgott az ellenfélnek. Sikeres volt az erő gyűjtés, a felkészülés.

16. kép Budakalászi tanyán

*

K. Kató néni és V. Piroska egy utcában laktak. Mind a ketten házasok voltak. Három ház választotta el a portájukat egymástól. Történt egyszer, hogy a P. Julika néni, aki olyan szószátyár, fecsegő asszonyként élt a faluban, pletykálni kezdett V. Piroskáról. Azt mondta, hogy a téeszben van egy fiatal srác, traktoros, ezzel szokott takarmányért kijárni a mezőre. Aztán itt-ott megpihennek. V. Piroska mindig kipirult arccal érkezik vissza a telepre. Ezt a mende-mondát hallotta K. Kató néni és elmondta V. Piroskának. Na, aztán ebből lett a baj, Piroska nagyon megharagudott V. Jolánka nénire. – Törődne inkább az ő dolgával. Majd elkapom én azt, cafkát! – bíztatta önmagát. Gyűjtötte erejét, nem akart csak úgy neki rontani. Pedig megérdemelné.

Történt aztán, elment tojásokért a falu végébe. Füles kosárba hozta a tojásokat, volt vagy harminc darab. Pont a kocsma előtt futottak össze P. Julika nénivel és kérdőre vonta. Ebből aztán

egy nagy kiabálás, veszekedés keletkezett. Egyik nő sem hagyta magát. A nagy kiabálásra a kocsmából kijöttek a férfiak. A veszekedés addig fajult, hogy V. Piroska maga elé vette a füles kosarat és a benne lévő tojásokat, jó célzással, meglévő erejével a pletykás nő fejéhez vagdalta. A férfiak üdvrivalgásba kezdtek és drukkoltak a győztesnek. P. Julika néni állt egy darabig, aztán elfutott és heteken keresztül nem látta a faluban senki.

*

A politikai pálya nincs kikövezve, tele van buktatókkal, kátyúkkal, amelybe ha belelépnek, nehéz onnan kikecmeregni. Zs. Károly pártot alapított, jobbító szándékkal. Elképzelte, ha sikeresek lesznek, még a parlamentbe is bejuthatnak. Tehát volt erő, lendület. A soron következő választáson nyolc jelölttel el is indultak, de vereséget szenvedtek.

Ezt követően hónapokig nem is lehetett hallani róluk, mintha megszűntek volna. Egyszer, olyan egy év elteltével Zs. Károly pártelnök nyilatkozott a sajtóban, hogy most erőt gyűjtöttek, felkészültek.

Csendben voltak egy darabig, majd előrukkoltak új programjukkal és várták a választást. Az újonnan állított jelöltek sem hozták meg a sikert, úgy értékelték: - nem volt jó a felkészülés, az erő gyűjtés, mert a sikernek pedig ez az alap feltétele.

*

Z. Ágota általános iskolás kora óta sportol. Az atlétika a kedvenc spotja, a hármas ugrás. Ebben van valami olyan mozdulatsor, amelyet megcsinálni elég nehéz. A hármas ugrás a nevében is három, egymást követő ugrást jelent, persze nem kicsit, hanem nagyot. Z. Ágota mondja: - Előttem a homokos hosszú ugrógödör, az elején a dobbantó léc. Nekifutsz, teljes erővel, összpontosítással. A bal lábadat a dobbantó lécre helyezed, futás közben. Dobbantasz, elrugaszkodsz, repülsz a levegőben, aztán leteszed a jobb lábadat, már a homokba, ellökőd magad, következik a második ugrás. Ismét a balláb, dobbantás, elrugaszkodás és repülsz, leérkezel a jobb lábaddal. Itt a vég, a megrepült táv

az eredmény. Z. Ágota eddigi eredményei olyan közepesek voltak. Elhatározta az őszi bajnokságban megmutatja, mit tud. Szorgalmasan edzett, az ugrásokat vagy ötvenszer elismételte. Érzett erőt magában. A verseny napján könnyűnek, de erősnek érezte magát. Mikor az ugró pálya elejére lépett, összepontosított, erőt gyűjtött és nekifutott. Valóban hármat ugrott, de ez a három ugrás, csúcsot jelentett.

*

Az „erő" gyűjtésről átvitt értelenben is szoktunk beszélni. – Miért nem veszel magadnak egy biciklit? Nem kellene gyalog járnod – kérdezték S. Pált. Válasz: - nincs „erőm" hozzá – és kezével mutatta a pénz hiányát.

Így kezdte S. Pál, amikor döntött a feleségével, hogy ebben a faluban építenek egy családi házat. Pál mutatta is kezével az „erő" hiányát, amely számok szerint huszonöt millió forint, ha ő, meg a rokonok is besegítenek. Kölcsönt is vettek fel az OTP-től, hogy bővüljön az a bizonyos „erő". S. Pál is belevetette magát az építkezésbe. Kiásta a ház alapgödrét, betonoztak, keverte a maltert, hordta a mestereknek a téglát. Ezt csinálta három hónapon keresztül. Nem érzett fáradtságot. Reggel mikor felkelt fittnek érezte magát. Egy vezérelte, holnapra állnak a falak. Kész lesz a betonkoszorú és jöhetnek az ácsok, hogy tető alá hozzák megálmodott házukat.

Másra nem is tudott gondolni, abban a hitben élt, az erejével mindent el tudott intézni, mert az jelen volt az építkezés folyamán.

*

N. Nándor bácsi korban már túl volt a nyolcvanon. Három éve, hogy megözvegyült, ötven évi házasság után. Nagyon rossz volt elveszíteni a feleségét, de ha már ezt rótta rá a sors, viseli türelemmel. Eddig minden hónapban egyszer kiment a temetőbe, vitt egy kis virágot Jolánka néni sírjára. Egy kis időt eltöltött a sírnál, aztán haza ment. Sajnos az utóbbi időben, úgy érzi, mintha kiment volna az erő a lábából. Ezt onnan vette észre, hogy kerül-fordul a lakásban és mindjárt ülni kívánkozik neki.

Így hol konyhában, majd a szobában üldögél. Ezen eset miatt már a temetőbe sem tudott kimenni, legalább is nem mert elindulni. Lelkiismeret furdalása is lett, Jolánka néni biztosan várja őt.

Elhatározta, erőt gyűjt és kimegy a temetőbe. Ez az erő gyűjtés több hétig is eltartott. Volt, amikor azt érezte, most kitudna menni, készült is, befűzte a cipőjét, aztán mégis egy széken találta magát.

Egyik reggel vidámnak és erősnek érezte magát. Döntött, elindul. Buszra szállt, majd gyalogolt. A virágot elhelyezte, beszélgetett egy kicsit Jolánka nénivel, majd irányt vett hazafelé. Olyan fél úton járt, amikor rátört a fáradtság, elfogyott az ereje. Összeszorított fogakkal ért haza. Fohászkodott, kérte a teremtőt, ne haragudjon rá, de ez az út nagyon nehéz volt. Arra gondolt, Jolánka néni is látta ezt és biztosan megbocsájt neki, ha egyelőre, otthon marad.

*

P. János feleségével és leányával egy harmadik emeleti, három szobás lakásban laktak. Több mint tíz éve költöztek ide. A lakás egy részét felújították, szépítették. A lakáshoz tartozott egy pincehelyiség, elég nagy alapterülettel. Ez adott helyet az élet során feleslegessé vált, mindenféle vacaknak, nagy mennyiségben.

A lányuk közel volt a harminchoz, amikor úgy döntött, elszakad a szülői kötelékből, önálló életet akar kezdeni. Ehhez persze egy lakás is hozzá tartozik, az albérlet csupán átmeneti megoldás lehet. A véletlen úgy hozta, lehetősége nyílt egy kis garzonlakás megvételére. Persze pénze nem volt annyi, hogy abból ki lehetett volna ezt a kis lakást fizetni. A feleség döntött: - Eladjuk ezt a lakást, apáddal mi elférünk egy kisebbe, ami az eladási árból, meg a kisebb lakás vételéből még marad, azzal segítünk!

Tehát áruba bocsájtották lakásukat. Így fel kellett készülni a majdani költözésre. - Fent a lakásban a bútorokat, azt majd viszszük az új helyre, de a pince lomjait, azt már nem! – mondta a

feleség. – János, neked az lesz a feladatod, hogy pincét ürítsed ki!

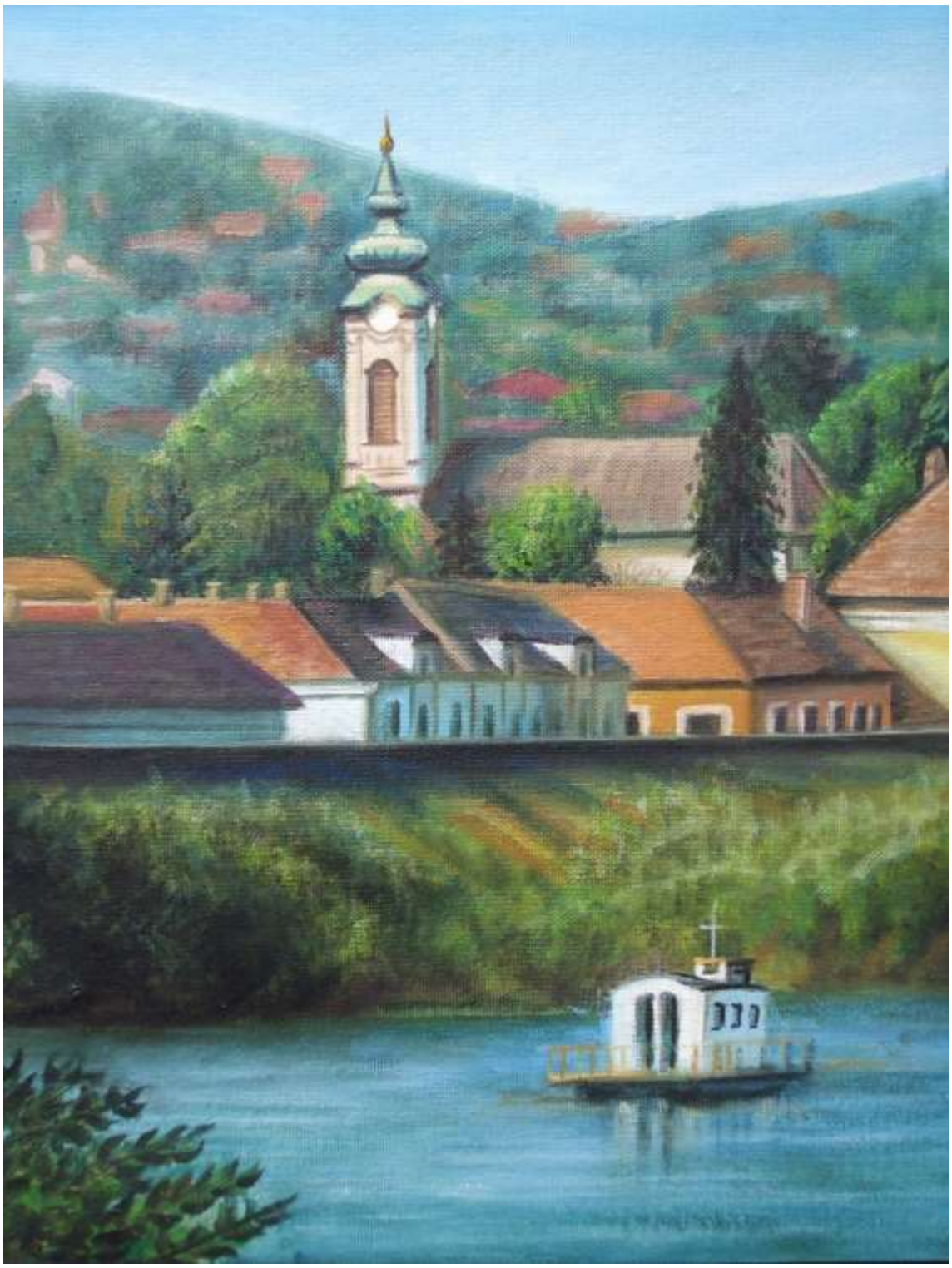

17. kép Szentendrei látkép

Jánosnak ettől a perctől fájt a feje, mit is csináljon, hogyan szabaduljon meg attól a sok kacattól. Napokon keresztül gyűjtötte erejét. Először csak úgy nézelődött, turkált a holmik között. Sokszor órákat töltött a pincében. Aztán jelentkezett egy vevő. Jánosnak cselekednie kellett. A kacatok egy részét esténként széthorda a környező házak elött kitett kukákba. A nagyobb darabokkal azonban nem tudott megbirkózni. Fogadott egy fuvarost, aki jó pénzért elszállította a maradék lomot. Jánost ez a lomtalanítási folyamat nagyon kifárasztotta, pedig minden reggel erőt gyűjtött, de ez valahogy mindig szerte foszlott.

*

Unokám, Omárka most tíz hónapos. A szobában egyelőre mászik, de azt olyan erővel tudja csinálni, hogy pillanatok alatt már a szoba másik sarkában van. Az utóbbi napokban arra lettem figyelmes, hogy oda mászik a rácsos kiságyához, majd felkapaszkodik, erőt gyűjt és feláll. Onnan nézelődik. Én, mint nagypapa, nyolcvanöt évesen, ülök a fotelben, nézem az unokámat és arra gondolok, erőt kellene gyűjtenem, hogy elmenjek arra a bizonyos helyre, ha szükségeltetik.

Abban vagyunk azonosak, hogy mindkettőnknek a járáshoz, erőt kell gyűjteni.

Kapcsolatok: én választok, engem választanak

Emberek tömegei élnek ebben a világban. Mégis valamilyen vonzerő egy látszólagos nyugalmat ad, hogy ne rohanjanak azonnal egymás ellen. Látszatra azonban megvan, de az ember azért ember, hogy józan ésszel, megtartsa az egyensúlyt. Emberi létünk fontos jellemzője a társas emberi viszonyok. Ennek érdekében mindent úgy szervezünk, hogy ebben a szövetségben valósuljon meg.

Egész életünk, kapcsolatok szövetsége. Alapvető biztonságot ad, valamihez, vagy valakihez való tartozást adja meg.

A kapcsolatok sokrétűek, így beszélünk családi, iskolai, munkatársi, alkalmi közösségi, baráti és szerelmi kapcsolatokról. Most joggal feltehetjük azt a kérdést: - Mi tartja fent, vagy össze ezeket a kapcsolatokat? A válasz egyértelmű, de sok helyen mégis eltérő is lehet. Két ember kapcsolatát összetarthatja a kölcsönös tisztelet, vagy egymás megbecsülése, a szeretet és a szerelem. De mindjárt ott ólálkodik a negatív oldal is, mert lehet a kapcsolat indítása kompromisszum, vagy kényszerhelyzet alapján, vagy éppen valamilyen számítást figyelembe véve.

E sokrétű kapcsolat rendjére nézzünk példákat.

*

Napjainkban sajnos azt tapasztaljuk, hogy a világ kezd hasonlítani egy „felbolydúlt hangyabolyhoz”. Az információk nagy sebességgel áramlanak. Ami a világ egyik szegletében történik, azt már perceken belül közzéteszi a média. Ha akarunk, felülhetünk egy repülőre és pár óra múlva a világ másik szegletében kávézhatunk. Ez a fajta rohanás, kényszerülve is, a kapcsolatok sokaságát hozza létre. Aztán itt a kérdés: - Mit tegyek, hogy az embertársakkal a felgyorsult világban, milyen kapcsolatot építsek ki? Ez a folytonos kapcsolat teremtés, azt eredményezi, hogy az ember már nem tud önmaga felé fordulni, nem tudja megteremteni a csend erejét, ahol gondolatait rendezhesse.

*

18. kép Folyópart

Z. Ferenc húsz éves volt, amikor megnősült. Feleségül kérte P. Sárikát, aki örömmel ment hozzá, hiszen ő tizenkilenc éves és arra gondolt, most megy férjhez, mert szereti Z. Ferencet, és ha kérik, akkor miért ne! Eddig a fentiekkel nem is volt baj. Az élet úgy folytatódott, mint azt abban a bizonyos „nagykönyvben" megírták. Született két szép gyerekük. H. Faluban építettek egy takaros házat. Z. Ferenc jól keresett, mert a szakmája kőműves volt. Tíz éves házassági évfordulójukon, az apóstól kaptak egy szép Skoda autót, mondván: megérdemlitek!

Nem is volt ezzel semmi baj. P. Sárika otthon volt a gyerekekkel, de egyszer bejelentette férjének, dolgozni megy. Ez a férje számára meglepetés volt, de arra gondolt, ha az asszonynak ez kell, ám legyen. A helyi téeszben helyezkedett el, irodában dolgozott, bérszámfejtő lett

Teltek az évek és egyszer egyik barátja figyelmeztette Z. Ferencet, hogy amig ő távoli helyeken rakja a téglákat egymásra,

hogy fal legyen belőle, addig az asszony a fiatal agrármérnökkel hetyeg. Aztán innentől kezdve, baj bajra halmozódott és válás lett a vége.

Limpár Ferenc pszichológus írta: „Egy párkapcsolat mindig 50-50 %-os, se több, kevesebb se legyen! Bármelyik oldalra billen is a felelősségi mérleg, elindul a lavina.” Ők nem tudták betartani ezt a közepes arányszámot.

*

K. Ferenc barátommal egy beszélgetés során az emberi kapcsolatokról esett szó. Meséli, hogy barangolt a Facebookon, csak úgy kíváncsiságból. Ahogy megnyitotta a saját lapját, feltűnt, hogy Sipos Sándor ismerősnek jelölte. Kérte a visszaigazolást. – Képzeld, órákon át töprengtem, honnan ismerhet engem ez a Sipos Sándor. Sohasem hallottam felőle. Akkor most, miért legyen az én ismerősöm, vagy én az ő ismerőse? Miért álljunk kapcsolatban? További keresgélésben egyszer a gép feladta, hogy ez a Sipos Sándor vagy harminc embert ismert és ott volt egy közös ismerősünk, akit névről felismertem. De, akit felismertem, egyszer találkoztam vele, egy pince partin, ott jópofiskodtam vele, aztán ismerősnek jelölt.

K. Ferenc barátom még hozzá tette: - Ez alapján a fél ország lehetne az ismerősöm, mert ő az ismerősnek az ismerőse. Legyek vele kapcsolatban. Igaz, vannak olyan emberek, akik büszkélkednek azzal, hogy milyen ismert emberek ismerik őt és kapcsolatban állnak. Az igaz, amit Rátóti Zoltán Jászai Mari díjas színész mondott: „A választás mindig két oldalú, nem csak én választok, engem is választanak.” De még hozzá tette: - A választásnak azért mindig van egy minőségi kitétele.

*

U. Ferenc T. Sándorral egy nyári napon a Balaton mellett találkozott. Mégpedig olyan véletlen során, hogy U. Ferenc a zöld parti fövenyen szeretett volna egy olyan helyet keresni, ahol napozhatna. Egy szabad helyet talált, ahol éppen T Sándor üldögélt. Összeismerkedtek, beszélgettek. A kölcsönös monda-

tok, valahogy mindig passzoltak. Ugyanis a négy órás beszélgetés során kiderítették, hogy mind ketten imádják a motorbicikliket. Azzal jöttek éppen mind a ketten a Balatonra, természetesen külön-külön. A beszélgetés vége felé, amikor búcsúzkodtak, cseréltek telefonszámot és már közös tervet is szőtek, hogy egy kirándulást szerveznek – természetesen motorral – Tokaj, Sárospatak környékére. Egy német írónő – Nicolas Barreau úgy fogalmazta ezt össze: „- Minden jó kapcsolat alapja a hasonló kedvtelés és érdeklődés."

*

A kapcsolatok építésénél alapkövek az ismerkedés, a beszélgetés, a vélemények cseréje. A legegyszerűbb, de nem minőségi változata, amikor egy borozóban négyen ülnek egy asztalnál és bort poharaznak.

Megy a diskurzus, ki vagy te, mit csinálsz, hol élsz? Milyen az életed, boldog vagy, esetleg nem, esetleg szomorú, mik a sikereid, mind erről mi a véleményed? Közben iszogatnak.

Ez jó példája annak, amit Herczeg Ferenc író mondott: „-Egy pohár bor mellett hamar megértik egymást az emberek." Csak az a kérdés itt, hogy ebből lesz-e valamikor egy jó, emberi kapcsolat?

*

Az emberi kapcsolatok minőségben is eléggé eltérőek. Mert ugye, akivel kapcsolatba kerülök, nem egyértelműen kiegyensúlyozott, emberi kapcsolatra nem alkalmas. Vannak hiányosságok, vannak elvárások, de kérdés, azok teljesülne-e. A partner nem is szimpatikus, de mit lehet tenni, ha a kapcsolatra jelenleg szükségem van. Müller Péter író elrendezi ezt a helyzetet, amikor azt mondja: „-Milyen csoda, hogy vannak kibírhatatlan emberek, de nagyobb csoda, hogy ha szeretjük, akkor kibírjuk őket."

*

A kapcsolatot, kapcsolatokat úgy látszik, keményen megéljük. megéljük és tovább lépünk, mert a rohanó világban egy-egy dologra, eseményre, kapcsolatra, csak kevés idő jut. –Gyere velem erre a koncertre! Aztán ahogy a koncert véget ér, elválunk és nincs folytatás. Sajnos könnyen tovább lépünk, új kapcsolatok után nézünk és mindennek a könnyebb oldalát keressük. Wohl Stefánia írónő mondja: „A kacérkodás néma ígéret, mit nincs szándékunkban beváltani." A társkeresésben is egyértelműen megmutatkozik a „fogyasztói" magatartás. Nem olyan kapcsolatot keresünk, melyben társat, barátot akarunk. Lazábbra fogjuk dolgainkat. Egy francia művész erről úgy nyilatkozott: „Sokkal könnyebb szeretni minden nőt, nem csak egyet."

Még szerencse, hogy vannak, akik másként gondolkodnak és élik meg az élet dolgait. Julian Brass kanadai tréner szerint: „A világnak több ölelésre és kevesebb rohanásra lenne szüksége."

*

G. István üzletkötő volt egy vállalatnál. Munkája során sokfelé járt, mert kellett mennie, az üzlet megkövetelte tőle ezt a fajta magatartást. Így akarva, akaratlanul is sok emberrel került kapcsolatba. Volt ebben üzleti kapcsolat, emberi kapcsolat meg baráti kapcsolat. G. István ezeket a sokféle kapcsolatokat jó érzékkel, emberi magatartással, igen jól kezelte. Szerették és tiszteltték is ezért, megmutatkozott eredményességében is, „jól jövedelmezett" ez a fajta viselkedés.

Aztán véget ért az a bizonyos idő, amikor a rendszeres, napi munkának a kor miatt vége szakadt. Ő is elérkezett ahhoz az időhöz és nyugdíjba ment. Innentől kezdve sok minden megváltozott. Már nem kellett utazgatnia, azokkal az emberekkel, akikkel kapcsolatban állt, elmaradtak. Nem mintha megakarta volna szüntetni, az idő, a távolság, a korábbi gyakori találkozás ritkulása, a kapcsolatokat messzebb görgette. Egy olasz író – Fabrizio Sparta – ezt jól fogalmazta meg: „-Ahogy az ember halad előre az életben, barátságok, ismeretségek szükségszerűen elmaradnak, lemorzsolódnak."

*

A kapcsolatok nagyon fontosak az ember életében. Ha megértő, támogató, ösztönző kapcsolatai vannak, mondjuk – boldog ember.

Ezen írás végére még egy idézetet szeretnék leírni, mert az alábbinál nincs egyszerűbb megfogalmazás. Egy kanadai tréner szerint: „-Bármelyik kapcsolatodat akarod elmélyíteni, amikor csak lehetséges, találkozzatok személyesen, ahelyett, hogy írásban üzenetekre és a kommunikáció egyéb formáira szorítkoznátok. Az igazi, szemtől szembeni társalgás sokkal meghittebb."

*

A csend sokrétű ereje

Van a csendnek ereje? Joggal tehetjük fel ezt a kérdést, mert a csend olyan szükséges, mint a levegő, mert csend nélkül élni sem lehet. Biztosan magasztosak a szavak, de megértésként hívjuk segítségre pár író, tudós, gondolatát, hátha ők másként látják a csendet. A Magyar Értelmező Szótára szerint: „Csend az az állapot, amelyben semmiféle hang sem hallatszik." Frappáns definíció. Tegyünk ehhez egy latin közmondást, amely szerint: A csend – ez a szó ezüstből készült, és a csend arany."

Szükségünk van csendre, de mi van akkor, ha csak csend van? Semmi más, csak csend. A. M. Jenkins amerikai író szerint: „A csend nemcsak a hang fizikai hiányát jelenti. A csend üresség, ami a maga teljes és erős valóságában nehézkedik ránk. A szívet ugyanúgy kimeríti, mint a fülünket."

Kérdésként tettük fel az elején: – Van-e a csendnek ereje? – Igenis van! Dési Ábel vajdasági költő szerint: – „Aki nem hallja a zajt, az a csendet sem ismeri."

*

A csend erővel hatott. Az elnök az asztalnál ülve kérte, hogy az értekezleten most mondják el véleményüket. Nem mozdult senki, várták a felszólalót. A termet feszült csend, ülte meg. Ott álltak a ravatal körül. P. István 75 éves korában, súlyos betegségben elhunyt. Rokonok, barátok, ismerősök szótlanul álltak és néma csendben várták, hogy elkezdődjön a temetési szertartás. – Az egyetemen eljött a nagy nap, amikor a végzett mérnökök, átveszik a rektor kezéből az oklevelet. Felsorakoztak az aulában. Ünnepi csendben várták a fanfárok hangját, hogy megkezdődjön a ceremónia. – Késő ősz volt, november eleje. A nap fényesen sütött, de már nem volt ereje. A temetőben sokan virágokkal jöttek, hogy leróják kegyeletüket azok előtt, akik már az örök csendben léteznek. – Ez a nyár eléggé szeszélyes volt.

Sok eső esett, villámlott, az ég sötétkék színben látszott. Ilyenkor érezni lehetett a vihar előtti csendet. – A kft-ben elhatározták, hogy a számviteli dolgokat gépesítik. Ezért vásároltak vagy ötven laptopot, hogy azoknak a dolgozóknak legyen ez kéznél, akik ezzel dolgoznak. Pár darabbal többet vásároltak, mint amennyi kellett. Pár nap múlva derült ki, hogy egy laptop hiányzik. Az elnök összehívta a dolgozókat. Pár szóval mondott egy bevezetőt, a helyzetről, majd szigorú egyszerűséggel megkérdezte: – Álljon fel, aki „tévedésből" elvitte! Kínos csend támadt a teremben, mindenki hallgatott. – A csendről összesítő sorokat írt Mario Benedetti urughayi költő: „Kevés dolog van, ami annyira siketítő, mint a csend."

19. kép Horgászok

*

Hányszor elfordult már az ember életében, hogy olyan helyen volt (vendég, résztvevő, hallgató), ahol egy bizonyos idő elteltével már feleslegesnek érezte jelenlétét. Vagy éppen kínos volt

a helyzet. Ilyenkor feszengünk, esetleg várakozunk, hogy történjen valami, de az legjobb, amit Bankey, egy brit graffitis festő mondott: „Ha elérkezett a távozás ideje, lépj le csendben, ne csinálj műsort!”

*

A természet, az erdő, mező, a hegyek, a vizek partjai minden ember számára vonzó. Ha teheti önkéntelenül is ellátogat valahová, mint túrázó, kiránduló, vagy csupán egy bámészkodó, a természetet szerető ember. Önkéntelenül tudja, hogy itt mindig a csend fogadja. Deepak Chopfa indonéz-amerikai orvos szerint: „A természet olyan, mint a szimfónia, amelyet csendesen vezényelnek.”

*

A csend nyugtat, bizonyos körülmények között biztonságot ad. Sokszor a nyugodtságra, biztonságra nagy szükség van. Cs. Zoltán szembe a vadász szenvedéllyel és annak hódoló emberrel, vagy aki szeret a vízparton horgászni, ő éppen a sziklamászást választotta hobbyjának. Volt már az Alpokban, a Nepáli fennsíkon, tehát világjáró alpinista. Arról mesélt, hogy a hegyek között, olyan háromezer méter magasságban, az emberrel már csak a csend van. Nem lehet hallani semmiféle zajt, zörejt, még a neszezés is ritka. Erling Kagge norvég hegymászó mondásával osztozik Cs. Zoltán is, amely szerint: „A csend sokszor jó barátunk, olyan luxus, ami többet ér, mint álmaink tárgya.”

Ki ne ismerné, milyen egy iskolai óra. A kisebbek – a nebulók – nem tudják megállni, hogy hallgassanak, csendben legyenek. Hiszen nemrég tanulták meg a beszédet, ezért aztán azt gyakorolni kell, hogy minél jobban menjen. A tanitónő pedig szeretne tanítani, ezért sokszor elismételi: - Csend legyen! – így fegyelmez. A csend aztán csak átmeneti, mert ha egyszer ezen a mes-

terséges hallgatáson egy kis rés keletkezik, meglódul a szóáradat. A mozdulatlan állapotot nem szeretik ezek a gyerekek. Pedig meg kell tanulniuk csendben is lenni. Már a nagy angol író – Shakespeare – is megmondta: „A csend nem sért meg senkit. Aki hallgat, nem bűn!”

*

Egyértelmű, hogy a csendnek ereje van. Nyugalmat áraszt, szabadságot ad a gondolatnak. Ez így szép és jó is. Azonban sokszor bekövetkezik ennek a fordítottja. Megjelennek először az esti csendben falat fúró örültek, csendzavarásukkal. Ismert az a tény is, hogy a városok panel világában a mulatozni vágyók, nem törődve sem szomszéddal, sem az utca lakóival, zenélnek, hangoskodnak, egy-egy szombati napon. Ők a csendbontók. Azonban már azt hinné az ember, hogy ezt nem lehet fokozni. Tévedtünk. Ki nem volt már szem és fültanúja családi veszekedéseknek (persze tányércsörgés kíséretében), vagy részegek hangos kiabálásának, repedt hangú énekléseknek kíséretében, több felvonáson keresztül. Ők a csendháborítók, akik gátlástalan magatartásukkal elveszik a csend erejét. Egy pillanat alatt megszűnik a háborítatlanság, a nyugodt állapot, a békesség.

*

E. Zoltán utolsó éves volt az egyetemen. Mindenki szorgalmas, jó hallgatónak ismerte. Még egy vizsgája volt, amely egy hétfői napra esett. Úgy érezte, minden rendben lesz. De a véletlen, mint már annyiszor az életében, közbeszólt. A srácok, az évfolyamtársak vasárnap délutánra, estére egy jó bulit szerveztek. Hívták E. Zoltánt is, de nem akart menni. Kérték, agitálták, a hétfői utolsó vizsga lebegett előtte. Aztán később megtudta, hogy Barbara is ott lesz. Kedvelte ezt a lányt, így hát engedett a kísértésnek. A buli jól sikerült, oly annyira, hogy hétfőn hajnalban sikerült haza érnie. Alvásra már nem volt idő, összeszedte maradék gondolatait, erős fejfájással elment vizsgázni. Arra még

emlékezett, hogy kihúzta a tételt, de hogy mit mondott, arra már nem. Kint volt a folyosón és az elégtelen csak úgy virított a leckekönyvében. Szégyenében, fájdalmában legszívesebben úgy tett volna, mint azt egy Cs. T. Nevű, orosz író írta: „Minden kutya tudja, ha fáj is – tűrd, ha fáj is – nyalogasd, ha fáj is – maradj csendben!”

20. kép Őszi hangulat

*

Hétköznapi elfoglaltság, hogy esténként megnézzük a TV-ben a híradót, értesülve mi történt, kis országunkban és a nagyvilágban. Már komoly tapasztalattal bírok a TV 2 Tények műsoráról. Ugyanis esténként legalább három hír arról szól, hogy ki kit ölt meg. Nyereségvágyból, szerelmi féltékenységből, hitelen jött felindulásból, mondhatjuk ezt gondolkodás nélkül. Pedig jó lett volna, ha a bűnelkövetők előtte – szokták mondani – elszámolt

volna legalább tízig. Vagy alaposan átgondolta volna cselekedetének várható következményeit, azokat a bizonyos 10-20 vagy éppen 30 börtön éveket. Persze mind ezt csendben, önmagában. Willian Bolin amerikai sorozat gyilkos jól tudta, persze később, némi gondolkodás után: „Azt ajánlom azoknak, akik valami súlyos cselekményt akarnak elkövetni, hogy mielőtt bármit is tennének, vonuljanak el csendes helyre és komolyan gondolkozzanak el."

*

K. Ferenc pontosan tíz éve házasodott meg. Felesége Ildikó szép barna lány, ma már asszony. Mivel nem volt lakásuk, K. Ferenc az apósukhoz költözött. Nem volt gond, mert a házban három nagyszoba volt, tehát elfértek. Az öregek sem zavarták őket, megértőek voltak. Ez a megértés még fokozódott, amikor lányuk Ildikó, megszülte Sándor névre hallgató unokájukat. Két évre rá Piroska nevű unokájuk hozott új, örömteli szint a két család életébe. Az após, a nagypapa is nagyon boldog volt. Sajnos az élet nagy kártyás és sokszor rosszul adja a lapokat. Így történt ez K. Ferencéknél is. A férj egy vétlen autóbalesetben elvesztette életét. Szomorúság, bánat költözött a családba. Nagyon nehezen oldódott az évek múlásával. Tisztában voltak, ezután így kell majd élniük, ezzel a teherrel. Ők tudták, még ha nem is ismerték Alexander Dumas francia író összegző bölcsességét: „Minden bajra két orvosság van: az idő és a csend."

*

A közösség érdekében

„Az ember legnagyobb örömét, de legnagyobb fájdalmát is a családban, az emberi közösség legalapvetőbb sejtjében éli át.” (Perik Imre lelkész)

*

A közösség! Ha ezt a főnevet magyarázni szeretnénk, sok félreértésre jönnénk rá. Mert ugye hajlamosak vagyunk a közösség szó alá gyűrni minden olyan kisebb, nagyobb csoportot, amit úgy általában közösségnek nevezünk. Itt van például K. Jóska barátom látogatási esete, aki az ország másik feléből eljött meglátogatni. Együtt katonáskodtunk, még a múlt században. Bemutattam neki lakhelyemet, elvittem több helyre. Egyik este grillezni mentünk egy itteni barátomhoz, ahol már öten vártak ránk. Bemutatkoztunk, iszogattunk, beszélgettünk, viccelődtünk, jót ettünk. Éjfél felé, amikor már hazafelé mentünk, megkérdeztem a barátomat: – Na, milyen volt? – Remek, jó kis közösség volt! Másnap elvittem a munkahelyemre, egy asztalos ipari kft-be. Megmutattam neki, mit gyártunk. Beszélgettünk a melós kollégákkal, bérekről, megbecsülésről. Mindenki jól fogadta. A látogatás végén, már arról beszéltek, ha arra járnak, meglátogatják, K. Jóska barátomat. Azzal nyugtázta a látottakat az esti vacsoránál: – Irigyellek, jó a munkahelyed, remek a munkahelyi közösséged! A negyedik nap horgászni mentünk. Egy közeli halastó az itteni horgászok paradicsoma. Amikor megérkeztünk, barátom is kapott egy pecabotot. A stégen üldögélő horgász „kollégák” segítettek neki, hogyan kell halat fogni. Úgy látszik a segítség jól jött, mert fogott egy háromkilós pontyot. Szokták mondani: – Baleknak van szerencséje! Az esti sörözés után K. Jóska barátom összegezte a tapasztalatokat: – Meg kell, hogy mondjam remek horgász csapat, kiváló közösség!

Elgondolkodtató a minősítések alapján, mit nevezünk közösségnek. Fontos a hely, így a város, a falu. „A város egy nagy közösség, ahol az emberek együtt magányosak.” – mondja egy amerikai bankár – H. V. Prochno W. Fontos az érdeklődési kör, foglalkozás, etnikai hovatartozás (szlovák, német, sváb stb.). Fontos még a szellemi, lelki közös kapcsolatok megléte. Az is tény, hogy születésünktől fogva, folyamatosan, valamiféle közösségben élünk. Így a bölcsödében, az óvodában, iskolában, munkahelyen. Bővebben: találkozunk faluközösségek, munkaközösségek, szülői munkaközösségek, üzleti szervezettek, vallási felekezetek közösségekkel. Most itt a kérdés: - megfelelnek-e a klasszikus, mérvadó kitételnek, mint tényleges értelembe vett közösségnek.

*

Az eset még jó tíz évvel ezelőtt kezdődött. K. Város közvetlen szomszédságában, úgy tíz kilométerre a hegyek között van egy csendes kis falucska. Nem lakják sokan, még az ezret sem éri el a lélekszám. Szegénynek nem mondhatják magukat. A faluban van egy takaros kis templom, tőle egy kicsit távolabb egy ÁBC és egy kocsma. K. Város egyik építő, kivitelező Kft-jében dolgozik T. Péter építész. Már korábban kinézte magának, hogy ebben a kis faluban telepedne le, legszívesebben. Ott építene egy házat, melyet ő tervezne, a kft kivitelezné. Kellene építési telek hozzá. Beszélt a polgármesterrel, aki örömmel fogadta. A felosztott telkeket eladják, lesz egy kis bevétel. Megígérte lesz út, villany és vezetékes víz is. Aztán, mint a mesében ez a tíz év elegendő volt ahhoz, hogy az erdő szélén nyissanak egy új utcát, harminc házhellyel. A házak szépen felépültek, mert T. Péter jó hírverést csinált. – Gyertek, ez a mi kis „Rózsadombunk”. Aztán út is lett, villany meg víz. A polgármester pályázaton nyert ehhez pénzt. Arra azonban már nem futotta, hogy csapadékvíz el-

vezető árkok is legyenek. Az időjárás ezt már nem tudta megvárni, félévvel ezelőtt összes dézsájából erre az utcára zúdította a levegőben hozott vizet. Elmosta a házelőtti kiskerteket, befolyt a házakba, megrongálta az utat is.

T. Péter szomorúan látta a végeredményt. Aztán elhatározta, hogy a Hegyaljai utca lakóit, ráveszi egy kis közös munkára. Nem tévedett, mert a közösség vállalta, hogy háza előtt kiássa az árkot, aztán azt betonlapokkal kibéleli, ehhez mindenki adott pénzt. Aztán a munka elkészült, szép, takaros lett az utca. A múlt héten jött egy zivatar, a frissen ásott csatorna elvezette a vizet, meg se kottyant ez neki.

*

21. kép Turisták a Várkert Bazárban

*

K. Nevű kis falu a hegyek között, piros cserepes házaival már messziről feltűnik. Amint gyalog túrázunk, útba esik. Az ország

út mellett a falu bejáratánál a helység névtáblája jelzi felül magyarul a község neve. K…, alatta szlovákul felírva. Egyértelmű a túrázónak, hogy egy nemzetiségi faluba érkezett. Az okos telefonján T. Rózsika beüti a nevet, és íme, a válasz. K… község szlovákok által lakott nemzetiségi falu. Történetéhez annyi tartozik, hogy a török időkben lakosainak száma megcsappant, helyükre az 1800-as években a felvidékről szlovákok települtek ide. Etnikai közösség lakja ezt a települést. Házaik rendezettek, a főutca tiszta. Akivel találkozunk, köszönnek, felváltva magyarul is, szlovákul is.

*

Ez a négyemeletes ház a város szélén áll. Szép, fás környezetben, csak a zaj egy kicsit nagy, mert a ház mellett megy egy fő út. A lakók megszokták már, azt is természetesnek veszik, hogy a ház körül a pázsitot a közös képviselő rendszeresen le nyíratja. A ház elfogadható állapotban van, közel hatvan éve építették.
A lakóközösség létszáma emeletenként négy család, a földszinten három, tehát összesen 19 család él itt. Természetesen minden bajjal, borúval, örömmel. Mert ugye ezekből aztán akad elég. Ha csak hirtelen arra gondolunk, hogy a lépcsőházat ki kellene festeni, a házban gázkonvektorokkal fűtenek. Ugye hát le kellene szigetelni, mert télen, sokszor elszökik a meleg. A lakóközösség e gondok közepette él. A ház „pénztárcája” nincs kitömve. A közös költség havi 5000 Ft, ebből havonta szűken összejön százezer, egy év alatt kicsivel több, mint egy millió. Más bevétele a háznak nincs, ha csak a lakók nem egyeznek bele, hogy a közös költséget emeljék. Sajnos abból a 19 családból 9 család nyugdíjas, vagy egyedül álló özvegyasszony. Pár évvel ezelőtt az egyik telefontársaság felszerelt a tetőre egy átjátszó antennát, nagy viták közepette. Ez most hatvanezret hoz, havonta. Mert ugye a közösségen belül, nem mindegyik lakó tud „számolni”. Inkább ellene van, pedig lehetne közös megértés.

Ez utóbbi hiánya akadályozta meg az elmúlt évben, hogy egy hirdető cég a ház utcai, nagyobb felületére, cserélhető, nagyméretű reklámtáblát szereljen fel. Pedig ezért 750 ezret fizetett volna évente. Nagy volt a vita, amely lassan csordogál tovább, nincs meg a közösségben az az együtt működő akarat, amely egy-egy lépéssel előbbre vinné a társasház egyhangú életét.

*

„Minden közösségben, a sirályok és az emberek között is, akadnak túlérzéken egyedek, vészmadarak, próféták."
(Csányi Vilmos biológus, akadémikus, író)

22. kép Budapest éjjel

*

B. Város, nem messze Budapesttől, az M1-es főút közelében. Azt mondják ez a település magyar lakta. Valóban így van, de a városba, eléggé a központban van beékelve egy roma közösség. Itt úgy hívják: a péró. Közel ezerkétszázan lakják, még a régi hagyományok szerint összetákolt, színesre festett apró házakban.

A város már többször tett kísérletet arra, hogy felszámolja ezt a kiismerhetetlen területet. Páran mutattak is hajlandóságot arra, hogy C. akciós kölcsön keretében épült új házba költözzenek, a város más részeiben, beékelődve a magyar házak közé. Ezek a péróból kiszakadt emberek, továbbra is vissza-vissza járnak, még ha látógatóba csak. Roma közösség tagjainak vallják magukat.

*

„A közösség félelem ellen is kitűnő orvosság." (Csányi Vilmos)

*

A közösségek oly sokrétűek, hogy felsorolni is nehézkes lenne, hogy teljes képet kapjunk. Ehhez a képhez, olyan közösségek is tartoznak, melyek tevékenységükben, életvitelükben szélsőséges jegyeket mutatnak. Itt kell megemlíteni a kommunát, amely egy életközösség. Egy olyan életközösség, amelyben élő emberek egymással szorosabb kapcsolatban állnak. Régi eredetű, több országban (francia, olasz, lengyel, moldva, chile) nevezték így az alsóbb szintű közigazgatási egységet. A hippi elvet valló fiatalok is alkothatnak kommunát.

A kibuc, amely Oroszország déli részére jellemző, kollektív település. Itt a vagyon jelentős része – közös. Kezdetekben ez a mezőgazdaságban volt jelentős, de később a fejlődéssel az iparban, majd az idegenforgalomban mutatkozott meg.

*

T. Rózsi néni itt lakik a szomszédban. T. Laci bácsival már több mint hatvannégy éve házasodtak össze. Laci bácsi nyolcvannégy éves volt, amikor meghalt. Ennek már több mint egy éve. Rózsika néni egyedül maradt. Két lányuk született, a nagyobb húsz évvel ezelőtt elment Amerikába, a kisebb pedig az ország másik felében ment férjhez, ott élnek lányukkal és fijukkal. Az egyedül töltött napok hosszúak, néha fájdalmasok és érzés szerint, elviselhetetlenek. Ez a fajta kesergés többször hatalmába kerítette. Úgy hat hónappal ezelőtt a piacon összefutott egy nagyon régi

ismerősével. Hirtelen még a neve sem jutott eszébe. – Nem emlékszel? Én vagyok a Zsuzsa, ott laktunk a kőhíd melletti utcában. Egymásra ismertek, oly annyira, hogy Zsuzsa, aki bőven volt szintén néni, elvitte a közelben működő katolikus templomba. Először misére, majd a hívők által alapított közös bibliaórákra. Újból visszatért életkedve, érezte tartozik valakikhez. Most már heti rendszerességgel jár ebbe a vallási közösségbe.

*

„Minden ember egyforma, s annyit ér, amennyit a közösség érdekében dolgozik.” (Vass Albert)

*

A család, az mindig család marad

A család. Könnyen kimondjuk, nagyjából tudjuk is, mit jelent ez. Egy férfi és nő házasságra lépése azzal a szándékkal, hogy gyerekük, gyerekeik legyenek. Szülessenek utódok, ha már ők, mint szüleik nem lesznek. Persze ez így nagyon kevés, mert a családnak sokkal több funkciót kell ellátnia azért, hogy kiegyensúlyozottsági minőségben működjön és elássa mindazon funkciókat, amelyre egy család hivatott.

*

Névnapot tartottak Z. Károlyék falusi házukban. Az ünnepelt a családfő volt, aki korban már túl volt az ötvenen. Otthonról hozta ezt a névnap megtartási szokást. Az ő apja is ragaszkodott ahhoz a hagyományhoz, évente egyszer összeüljenek és megünnepeljék. A mostani alkalom is ezt szolgálta, a meghívottak száma több volt, mint húsz fő. A nagyszobát összenyitották a másik szobával és olyan L alakban helyezték el az asztalt, így mindenki helyet kapott. Fiatalok is voltak, lányok eladó sorban, fiúk nősülés elött, a családalapítás küszöbén.

A beszélgetés során szó esett a gyerekekről, hány gyerek szülessen, mikor ideális a család. Megfogalmazódott, hogy kettő vagy három gyerek legyen. Ez még nem jelent nagy anyagi gondot.

Z. Károly helyeselte ezt a nézőpontot, hiszen neki is három lánya volt. A bizonygatás során mesélt egy olyan családról, ahol a gyerekek számát nem szabályozták. A szomszéd faluban laktak, ahol tizenegy gyerek született.

A fiatalok hevesen tiltakoztak, az nem lehetett igaz. Aztán mégis kiderült, hogy a múlt században, nem volt ritka, ha egy család sok gyerekből állt, nagy családok voltak, sokan szegények, szűkösen éltek, de közülük a többség, értékes felnőtt lett.

*

Mivel a család, szinte a kezdetektől létezik, az évszázadok során sok-sok „okos koponya” definiálta a család fogalmát. Ezekben a megállapításokban sok-sok igazság, valós tény rejlik

Íme, az első: – Arisztotelész szerint: „Minden állam családokból áll”. Ez az úgynevezett „arany léc”, mint a magasugróknál, azonban zajos napjainkban ez a léc mozogni látszik, csak le ne essen.

Az antik világban a család (oikosz/famillia) volt a hivatalos meghatározás. Apa, anya és gyerek, gyerekek, esetleg nagyszülők közössége.

Most amikor – napjainkban – a családot támadások sokasága éri, a Családtudományi Szövetség online előadás sorozatot szervezett, hogy felszínre kerüljenek a családdal, a házassággal, a párkapcsolatokkal kapcsolatos eltérő, ütköző nézetek.

A bölcsek, a tapasztalt emberek, azonban ma is vallják, mind azt, amit Gárdonyi Géza író mondott: „A teljes élet a családi élet, a fészek. Akinek nincs családja, csak fél életet él, mind haláláig, hiányzik neki valami.”

*

Ha az ember visszagondol gyerekkorára, az eltelt évekre, mindig egy fix pont jut az eszébe – ez a család, az otthon. Ha közben az évek során ő maga nem alapít családot, olyan érzés keríti hatalmába, hogy nincs apám, anyám, testvérem és otthonom sincs. Szinte megszűnt az élet.

Ezért mondja: Karen Hawkins amerikai író - „A család az egyetlen horgony, amely megtart a hullámzó tengeren.” Ezt a hánykolódást húzza alá Dennis Mixler amerikai színész, humorista. – „Soha ne fordulj szembe a családdal, mert nem jó magányosan evezni.”

Mindig kell egy menedékhely, Christopher Lasch történész szerint. „A család jelenti a menedéket a szívtelen világban.”

*

A meghatározás szerint azért alapít családot egy férfi és egy nő házasság során, hogy gyerekük, gyerekeik szülessenek. Így volt

ez K. Ferenc és Gy. Piroska életében is. Némi udvarlás után összeálltak, csak úgy. Minek a papír, ha valami összetart bennünket, az biztos, hogy nem az a „fecni papírdarab”. Össze bútoroztak, még szerencse, hogy volt a faluban egy régóta lakatlan ház. A tulajdonosok kihaltak, ők pedig fészket raktak.

Aztán, ahogy telt az idő, a fészekalja, megtelt gyerekekkel. Az asszony évente, szinte menetrendszerűen szült. Ez addig nem is lett volna baj, de az ember (K. Ferenc) kerülte a munkát, alkalmi esetben, azonnali fizetségért vállalt valamit. Aztán a fizetséggel a zsebében, az ivóban kötött ki. Ott felvértezte magát féktelen energiával és hazatérve móresre akarta ilyenkor tanitani a szaporodó családját. Hangos volt a környék a szirénázó rendőrautóktól, melyek ismerősként fordultak be az utcába. A gyámhatóság is hetente legalább kétszer megfordult a háznál. Mondták: - Viszik a gyerekeket! Erre nagy fogadkozások, könyörgések hangzottak el. Átmeneti szünet következett, a hatóság is emberekből áll, az ő szívük sincs kőből, engedtek. Arra gondoltak, a gyerekek az anyjuk, apjuk, testvéreik közelében élnek, mégis is jobb ez így, mint esetleg az intézet.

Sajnos egy idő után, a jóakarat ismét pokollá vált, a hatóságnak hatósággá kellett válnia és a gyerekeknek otthont az intézet adott. Sérülésekkel szenvedték meg a gyermekkort, mind az a szép és szerető, gondoskodó családban való felnövés, nem adatott meg nekik.

*

Egy másik ősrégi tanítás szerint a család, amibe születtünk, csak afféle kiindulási pont. Etetnek, öltöztetnek és vigyáznak ránk, amig készen nem állunk arra, hogy kilépjünk a világba. Nem tudom, kitől származik ez a definíció, de fő vonalakban nagy igazságot tartalmaznak.

Az 1400-as évek nagy polihisztora is letette az ő maga megfogalmazását. Leonardo da Vinci szerint: „Gondolkozz, ahogy apád tanított! Élj, ahogy anyád tanított!” A család példamutatása, élete, felfogása így válik igaz útravalóvá.

23. kép Városliget

*

A család kapcsán, beszélünk családfőről. Ő rendszerint a család tekintélyes, legidősebb tagja. Ez az apa, vagy nagyapa, ritkábban az anya. A mi esetünkben a családfőként, T. Irén kényszerült élni, tevékenykedni, közel az ötvenhez. Foglalkozását tekintve takarítónő volt egy kft-nél. Eddig nem dolgozott, de a megváltozott családi helyzet erre kényszerítette. Hallottak családi eseményeiről, amikor jelentkezett, a személyzetis már ismerte T. Irénke élettörténetét. Benne, szintén, mint anya, nemes empátia volt iránta.

T. Irén, annak rendje és módja szerint férjhez ment K. Jánoshoz. Nem is mert arra gondolni, hogy majd az élet során, minden az ő nyakába fog szakadni. Az élet által írt történet szerint szült három szép fiúgyermeket. A gyerekek szépen cseperedtek, iskolába jártak és egy váratlan napon a férjéből kibújt az ördög. Agresszív lett, a rendet sajátos módon ő akarta meghatározni, ha nem ment, akkor erőszakot alkalmazott. Ment ez úgy két évig, a kisebbik gyerek annyira félt az apjától, hogy pszichológushoz kellett járnia. A felhalmozódott fájdalmak, gyötrelmek

után, segítség nem volt, T. Irénke úgy döntött, elválik férjétől. Persze ez nem ment olyan egyszerűen, tárgyalások sorozata után sikerül külön válniuk.

Először albérletben laktak, majd a tanács segítségével egy másfél szobás lakást utaltak ki számukra. T. Irénke dolgozott a Kft-ben, a gyerekeket példás magatartásra nevelte. Nehéz húsz évet kellett végig élnie az életéből, ahol csak a gyerekek voltak a fontosak.

Ma már a két nagyobbik fiú szakmát tanult, a kisebbik túljutott a buktatókon, most fog érettségizni, ács szeretne lenni. T. Irénkét az élet több vonatkozásban próbára tette, azt mondja, ha újból kellene ezt csinálnia, ugyan úgy tenne, mint most.

*

Az alábbi három megfogalmazásnak, nincs konkrét szerzője. Elhangzott valahol és az igazságot tartalmazza.

„Ha családról van szó, a szívünk mélyén mind gyerekek vagyunk még. Nem számít, hogy hány évesek vagyunk, mindig lesz egy hely, amit otthonunknak mondhatunk."

Az összetartozás a legfontosabb az ember életében. – „ Nem mindig a vérrokonunk a családunk, hanem azok, akik ismernek minden titkunkat és így szeretnek minket. És akik mellett végre önmagunk lehetünk."

A „Szex és New York" című filmben hangzott el: - „Az életben tényleg a család a legfontosabb. Vannak napok, amikor imádjuk őket, máskor szeretnénk titkos árvák lenni, de végül is ők azok, akikhez mindig hazatalálunk."

*

S. Zsolt ötvenöt éves elmúlt. Az én családom – Így egyszerűen. – Hamar felnőttem, pedig jó volt gyereknek lenni. Apám, anyám rendes emberek voltak, ma is élnek, békében megvannak kis falusi házukban. Én hamar elkerültem otthonról, esztergályosnak tanultam és ez a városhoz kötött. Önállóvá váltam és úgy döntöttem, megnősülök. Húsz évesen vettem feleségül Jolánkát.

Három gyerekünk született. Ők is önállóvá váltak. Sándor ötvennégy, Péter ötvenkettő, a kis Jolánka ötven éves. És képzelje el, mostanra, ha összeszámolom, hét unokám van. Amikor összejön a család, az valami felemelő érzés. Elképzelheti, ott ülnek az asztal körül tízen öten. Ez csak a szűkebb család, de ha a menyek és a vők is hozzák a szüleiket, teljesen olyan, mint egy lakodalom. Szeretet van, egyetértés, vidámság. Egy rossz szó, ami nem sok, eddig még nem hangzott el. Úgy érzem ez az én családom és büszke vagyok mindannyijukra.

*

A család fogalma különböző módon él bennünk. A „Szex és New York" című filmben hangzott el: „A család mindig az első, sosem mondhatsz le róluk. Bármit is tesznek érted vagy ellened, egyedül bennük bízhatsz."

Ha keresed a családodat, útmutatóul szolgál Cassandra Clare amerikai írónő szavai: „A család nem ott van, ahová a vér köt, hanem ott, ahol szeretnek. Ott ahol melletted állnak."

Aztán van egy elképzelésed a családról, és ahogyan telik az idő, ha nem vigyázol, ilyen lesz: – „Azt terveztem, hogy egy férjem lesz és hét gyermekem, de fordítva sült el a dolog" – vélekedett Lana Turner amerikai színésznő.

*

Összegezhetjük, a történelmet is tekintve, a család évszázadok óta létezik, működik, ellátja azt a funkcióját, melyre hivatott. Belőlük épül fel a nemzet, régen is, ma is, meg holnap is. Az idő kerekét a most erősödő „megállítóknak", nem fog sikerülni, mert a család, az család marad.

*

Legnagyobb kritikusa légy önmagadnak

Olyan hatalomról esik most szó, melyet mi magunk gyakorlunk, eltérő hatással, elfogadással. Ezt a személyes hatalomnak a gyakorlását, minden ember maga alakítja, csak az a kérdés, milyen mélységben és hogyan. Mert ugye a hatalom az, amikor valaki akaratát, szándékát másra, másokra tudja, akarja testálni. Ha ez nem sikerül, ez abban mutatkozik meg, nincs szándékában elfogadni, magáévá tenni más akaratát. Vagy szembe fordul ezzel a személyes hatalmi törekvéssel.

Ezért is van nagy jelentősége annak, hogyan, milyen módon gyakoroljuk ezt a bizonyos személyes hatalmat. Ehhez kell megfelelő önértékeléssel, önbecsüléssel és önbizalommal rendelkeznünk. Ehhez megfelelő mértéktartás, önfegyelem, tudás, döntéshozási képesség szükségeltetik. Nehéz feleadat a hatalommal élni. Már Lucius Anneus Seneca (kre. 4. szd.) megmondta: „a legnagyobb hatalom, önmagunknak parancsolni!”

*

H. Péter, most nyolcvan évesen visszaemlékszik az elmúlt század hatvanas éveire, amikor arról kérdeztem, hogy mit csinált új beosztásában. Nem egyszerű a válasz erre a kérdésre, amikor azt firtatjuk, milyen volt a beosztásban gyakorolni a személyes hatalmat. A hatalomba úgy jutott, hogy az akkori tanácsi berkekben egy járási hivatalban kapott beosztást. Ő foglalkozott abban az időben a kisiparosokkal, engedélyeket adott ki, felügyelte őket. A változás úgy történt, hogy az elődje nyugdíjba ment. Ez pontosan az akkori új mechanizmus kezdeti időszakára esett.

Az elődd már nem nagyon törte magát, új dolgokat nem vitt a munkájába. Az engedélyek kiadása lelassult, sőt már nem adott ki. Úgy is mondták abban az időben, hogy iparengedélyt csak körülményesen, esetleg kenőpénz közbeiktatásával lehetett megszerezni. A falvakban hiány volt asztalos, kőműves, ács, szobafestő, fodrász szakemberekből. A szakmai munkálatokat

azonban a kereslet kívánta, ezt többségében a kontárok (Mekk mesterek) végezték.

Belépett H. Péter és alaposan felmérte az akkori helyzetet. Új engedélyeket adott kisiparosoknak. Számuk is megemelkedett, kezdett összeszűkülni a kontárok területe. Ezzel egy jó minősítésű verseny alakult ki. A jobbak maradtak, a gyengédek elvesztek, megszüntették tevékenységüket. Ez a pezsgés az akkori „fehér házban" feltűnt az ottani első embernek. Hívatták H. Pétert, magyarázza meg a bizonyítványt. A magyarázat egyszerű volt, döntéshozási képességével, a hatalom (engedély kiadás) gyakorlásával a lakosság színvonalasabb, megbízhatóbb szolgáltatásokat kapott.

H. Péter hitt önmagában, érezte, hogy a színvonal megemelését alapos mérlegeléssel biztosan megtudja csinálni.

*

S. Ferenc abban a mechanikai műszereket gyártó kft-ben már nyolc éve dolgozott. Valahogy, magának való embernek ismerték, nem nagyon barátkozott a kollégákkal. Ült a gépe előtt és megszokott, egyenletes mozdulatokkal rakta a hajlító gép alá a munkadarabokat.

Termelési értekezleteken mindig felszólalt, voltak ötletei, de azokat a többiek nem díjazták. Pedig mindig mondta, ha bevezették volna, jobban, termelékenyebben menne a munka.

A művezető egyik napról a másikra megbetegedett, kórházba került. Kellett helyette egy ember, aki szervezi, irányítja a munkát. Mivel S. Ferencet aktív munkásnak tartották, így egyelőre, ideiglenes jelleggel megbízták a művezetői teendők ellátásával. Kezdetben nem is volt baj, mert a korábbi mechanizmus megszokott rendje szerint tovább működött. Aztán kezdődtek a gondok. S. Ferenc tett pár intézkedést – személyes hatalmából kifolyólag – hogy a munka kezdett akadozni. Több dolgozót megfedett, másik műhelybe tette át. A kollektíva így meglazult. Voltak veszekedések, ketten ki is léptek a kft-ből. Mi lehetett itt a hiba? – teheti fel bárki a kérdést. A válasz sem bonyolult. S. Ferenc a hirtelen kapott hatalom hatására, személyes hatalmát

tévesen használva, rossz döntésekkel a rend felbomlását eredményezte. Nem volt önbecsülése, rossz mérlegelése tevékenységéről, magatartásáról.

Az ideiglenes művezetőség nem lett végleges. S. Ferenc a feléje felhozott kritikák hatására, másik munkahelyet keresett magának.

*

24. kép Érintés

K. Sándor itt született ebben a faluban. Iskoláit itt kezdte, majd a közeli város közgazdasági technikumában érettségizett. Érettségi után továbbra is bejáróként élte életét. A szüleivel lakott és a városban egy faipari kft-nél volt, gazdasági elemző. Ez az ingázás nem volt fárasztó, hiszen a Volánbusz húszperc alatt megtette a falu és a város közötti távolságot. (a városlakónak is jól jönne ilyen húszperces járat!). Ez jó alkalom volt, hogy beszélgessen egy-egy mellé ülő falubeli utassal, és ha nem is vität, de eszmecserét folytattak a napi dolgokról. K. Sándor nőtlen volt egy jó darabig. Így az lett a szokása, hogy amikor hazaért a

munkából, leszállt a buszról, a többiekkel bement az ottani kocsmába, egy sörre.

Itt aztán mindenről értesült, mert megoldódtak a nyelvek, beszéltek folyamatosan. Úgy működött – mivel a többi nem létező fórum nem is „üzemelt" – mint az ókori görögöknél az agora, piactér, ez itt fedett helyiség, bádogpulttal, sörös csapokkal.

K. Sándor közvetlen ember volt, szélsőséges vitákba nem keveredett, sőt sokszor őt kérdezték meg, hogy döntsön egy kialakult helyzetről. Volt magatartása, és ahogy teltek az évek, úgy érezte, többen köszönve előre is üdvözlik. Az idősekkel még pár szót is váltott.

Történt aztán, hogy helyhatósági választásra került sor. Az előző polgármester családi okok miatt, egy távolabbi faluba költözött. Többen felvetették, jó lenne, ha indulna a választásokon. Először elgondolkozott ezen, de aztán elhessegette magától ezt a tényt. – Kicsi vagyok én ehhez! – fogalmazta meg eléggé bizonytalanul, de valahogy mégis egy olyan gondolat fogalmazódott meg benne – persze ezt nem tudta, – mint Napóleon mondta: „Megteheti, ha hiszi, hogy képes rá!"

A vége mégis az lett, hogy függetlenként elindult. A választás pozitívan zárult, javára. Ennek már tizenkét éve, most a negyedik ciklust éli át a faluval együtt. K. Sándor elmondhatja (szerénysége miatt, ezt éppen nem teszi), hogy önbecsülése, önbizalma nem hagyta cserben. Mindig pontosan és jól tudott dönteni. A falun meg is látszik ennek az eredménye. Ha egy idegen ide látogat, jó benyomással távozik. Rendezett a falu, fás, ligetes, sok virággal. Azóta több utca aszfaltos burkolatot kapott, az óvodát bővítették, az iskolát felújították. Sárban már nem kell menni, minden felé járda vezet.

Amire a falusiak a legbüszkébbek, hogy először, a kezdeti időkben öregek napközije nyílt, ahol az egyedül maradt öregek, napközben eltöltötték idejüket, ebédet kaptak (minimális térítésért) és úgy távoztak haza. Persze, ahogy teltek az évek, ez a napközis ellátás már kevés volt, bentlakásos öregek otthonát igényelték az öregek, akik sajnos gondoskodás nélkül maradtak.

K. Sándor most így, negyvenöt évesen boldog sikerein, de igazán az teszi megnyugvóan kiegyensúlyozott emberré, hogy a faluban nincs egy lakos sem, aki rosszat tudna mondani rá.

*

Tudjuk, hogy a társadalomban az egyénen túl, apró „sejtekből", nevezetesen a családokból tevődik össze. Megszokott létszám szerint 4 főből, apa, anya, apró (majd felnőtt) gyerekek. Apa, anya száma is változhat, de a gyerekeké talán a legtöbbször

A gyerekek növekszenek, a szülőknek pedig nevelni kell őket, mindenre, viselkedésre, ügyelni a tanulásra, a szabad idő hasznos eltöltésére, meg még sok-sok egyéb dolgokra, feladatokra. Ha ez a folyamat rendesen működik, nincs is semmi baj. De mi van akkor, ha akadozik vagy nem megy. Itt jön a szülő felelőssége, a megfelelő végrehajtásra, személyes hatalma.

Ebben kellene megfelelő mértéket tartani, hogy ne legyen majd később olyan visszhang: – Engem az apám folyamatosan vert! – Engem nem engedtek szórakozni. – Ő, már, mint az apám, akarta megszabni, kivel járjak, kivel barátkozzam.

Pedig tudjuk jól, mennyire aktuális a család szerepe, gyerekeiknek felnőtté válásában.

*

U. Béla egy autó alkatrészeket gyártó cégnél dolgozott. Beosztása: termelési programozó. Mit kell ezalatt érteni? Többféle műszert gyártanak, ha az „A" nevűt gyártották, szerelték össze, ehhez 25 darab alkatrész kellett, melyet a gyártó cégben, különböző műhelyeiben, vágó, sajtoló, fröccsöntő részlegeiben, előre kiszámított mennyiségben kellett legyártani, hogy majd a szerelőszalag legalább két hétig akadálytalanul tudjon működni. U. Bélának előre ki kellett számolni, ki mennyit gyártáson, napi ütemezésben. Aztán a napi eredményeket neki kellett statisztikai formában feldolgozni és jelenteni M. Béla termelési osztályvezetőnek. Ő személyes hatalma szerint, reggel 9 órára kérte az összesítőt, két nap múlva 8 órára, de volt, hogy 7-re kérte. Ekkor kezdődött a munkaidő! U. Béla pedig idegeskedett,

nem volt meg minden jelentés, telefonált, eleget akart tenni a főnök személyes hatalmából adódó parancsnak.

*

Összefoglalva a fentebb olvasottakat, megállapítható, hogy a személyes hatalmak, valamiféle beosztásból erednek.

Kérdés: - Mi van akkor, ha nincs hatalmam, semmi felett? Csak élek, egy egyszerű ember vagyok, teszem a dolgomat, ahogy azt kell. Semmi extra!

Van, aki úgy vélekedik erről, mint Oscar Wild ír költő, író: „Nincs közölni valóm, csak az, hogy zseni vagyok!”

Mary Wollstonecraft angol írónő elhatárolja magát a konkrét hatalomtól, amikor azt mondja: „Nem azt kívánom, hogy legyen hatalmunk a férfiak felett. Csupán azt, hogy legyen hatalmunk önmagunk felett.”

Az ember, ember akar maradni. Ez a legfőbb, amit mondani lehet.

*

A tavasz (szerteágazó, sokféle) fuvallatai

Maga a tavasz olyan időszak, amely az élet újra indításával, pezsgésével sok-sok eseményt magába foglal. Ahhoz, hogy ebben eligazodjunk, szedjük sorjában ezen időszak eseményeit.

Az év 365 napból áll. A további felosztás szerin 12 hónapból. Majd 4 évszakból, már, mint ebben a sorrendben, tavasz, nyár, ősz és végül a tél.

A tavasz

A tavasz a mérsékelt öv egyik évszaka. A trópusú éghajlaton nem létezik. Tavasszal felélénkül az élet, virágba borulnak a növények, kizöldülnek az erdők és a mezők. A Föld északi féltekéjén március, április és május, még a déli féltekén a szeptember, október és november a tavasz hónapja.

A csillagászati tavasz a napéjegyenlőségtől a nyári napfordulóig tart, tehát az északi féltekén közelitőleg március 21 – június 21, a déli féltekén pedig közelítőleg szeptember 23 – december 21 közé esik. Ilyenkor lassan emelkedik az átlag hőmérséklet, szeszélyessé válik az időjárás. A költöző madarak általában ilyenkor térnek vissza költő helyeikre.

A tavaszról a költők szóltak a legszebben. Szabó Lőrinc: „Tavasz” című versében írja: /„Mi ez?” – kérdezte a Vén Rigó,/ „Tavasz!” – felelte a Nap./ „Megjött?” – kérdezte a Vén Rigó,/ „Meg ám!” – felelte a Nap./

József Attila „Tavasz van! Gyönyörű!” Sorai, pedig így szólnak:”/Tavasz van, tavasz van, gyönyörű tavasz / A vén Duna karcsú gőzösökre gondol, / Tavasz van! Hallod-e? Nézd, hogy karikázik / Mezei szagokkal a tavaszi szél.”

Csanádi Imre: Tavasz – ébresztő! című verse gyerekeknek olyan mondóka féle, amely: „Ébredj új tavasz/ jégtörő sugaras, / galylyat gomolyító / Rügyet rojtosító / mindenféle madarakat/ víg versre tanitó”. A vers a tavasz ébresztéséről szól.

Tavaszi szerelem

Ilyenkor tavasszal megújul minden. A szerelem, amely az emberi érzés különös formája, ekkor kezd virulni. Ezt az érzést, állapotot egy francia írónő, tanárnő Anna Gavalda így definiálta, közérthetően: „A tavasz a rügyező nyárfákon zsinatoló tömérdek kismadár. Éjjelente a kandúrok pokoli kornyikálása, a Szajnán kergetőző kacsapárok, meg a szerelmesek. Na, már, hogy nem szerelmeseket látsz minden felé. Vég nélküli, csöpögős smárolások, feszülő farmernadrágok, kóbor kezek, foglalt padok." Ezek a sorok úgy hatnak, mint egy fotó a tavaszról, a szerelemről.

Egy történet: K. István 16 éves volt, amikor egy szőke lányt sodor az élet elébe. Napfényes tavasz volt és különös illat lengte be a levegőt. Ott állt a bolt ajtajában és csak úgy nézelődött. K. István azt hitte vár valakit a lány. Nagyon csinos volt és különös csillogású a szeme, ahogy ránézett. Egy pillantás alatt szerelmes lett és követte a lányt, bement egy emeletes házba. K. István több napon keresztül álldogált a ház előtt, mikor egyszer kijött a lány, nem várt tovább, megszólította. Beszélgettek és ez a beszélgetés még ma is tart, pedig eltelt negyven év, született két gyerekük, de még mindig szeretnek beszélgetni, mintha sosem fogynának ki a mondanivalójukból, néznek egymásra és néha arra a bizonyos tavaszi napra gondolnak, amikor meglátták egymást. Ez tavaszi szerelem volt. Légrádi Gergely író, jogász ezt úgy összegezi: „Ha az ember szerelmes, akkor nincsenek kérdőjelek, akkor minden a helyén van."

Koranyár

Ez az az időszak, amely a tavasz két félhónapját sajátította ki magának. Ez az április második fele, meg a május első része. Még nincs nyár, csak majdnem olyan. A reggeli langyos idő hőmérséklete, délfelé felszökik a 20 fok fölé. Még nem szűnt meg a szél, mozgásával mindig jelen van. A felhők ritkán, elszórtan mutatkoznak az égen, eső csak úgy fordul elő, mint a májusi eső, de akkor aranyat ér. Meleg kabátokra már nincs szükség,

de még nincs az a nagy forróság, mondhatnánk azt, hogy – majdnem olyan, mint a nyár, de még korai.

Kirándulás

A hét közepén T. Kláriéknél gyúlt össze a kis csapat. Klári sütött négy tepsi sörkiflit, a fiúk meg sört hoztak. Falatozás, sörözés, így folyt a beszélgetés. Zsuzsi kérdezte a Kovács házaspárt: - Mit csináltatok a hétvégé? – Kirándultunk. Mégpedig a Börzsönybe túráztunk – mondta a férj. – Képzeljétek, így április közepén, csupa napfény. Vidám emberek sokasága. Kismarosról az erdei vasúttal mentünk Királyrétig. Onnan gyalog a jelzett turista út-vonalon. Megmásztuk a Magas-Tax-ot, a Nagy Hideg hegyet és végül a Kopasz hegyet, innen Márianosztra érintésével Szobon kötöttünk ki. Ez olyan nyolc órás gyaloglás. Megérte, a jó levegő, a táj szépsége kárpótolt mindenért. Ez egy jó tavaszi program volt – fejezte be. És igaza is volt, mert Francois Lelord, francia író szerint: „A boldogság egy jó kirándulás gyönyörű, ismeretlen hegyek között.”

25. kép Levendula mezőn

Költészet napja

A tavaszi események egyik fontos állomása. Ez a nap Magyar Költészet Napja, minden április 11. Ez József Attila, nagy költőnk születés napja. (meg kell említeni, hogy Márai Sándor író is ezen a napon született, 1900-ban)

Ezen a napon különböző műsorok keretében élő és elhunyt költők verseiből állítanak össze színvonalas műsorokat. Idézzünk néhány költőtől költészeti sorokat. Sarkady Sándor írja versében, hogy a tavasz után mi a fontos a mezőkön. A vers címe: Tavaszváró: „Fuss el, / Február, / Süss fel, / Napsugár,/ Szellő kerekedj, / Langyos eső, megeredj./ Árpa, / Búza, / Kukorica, / Cseperedj!”

Weöres Sándor: Tavasz köszöntő – „Sándor napján megszakad a tél, / József napján megszűnik a szél, / Zsákban Benedek / hoz majd meleget, / nincs több fázás, boldog, aki él, / Már közhírré szétdoboltatik: / minden kislány férjhez adatik, / szőkék legelébb, / aztán feketék, / végül barnák és a maradék.”

A példaként felhozott versek, játékosak, jól mutatják a költészet sokszínűségét és így a költészeti ünnep jelentőségét.

Húsvét

A katolikus kereszténységben böjtnek nevezett, valójában „húshagyó” táplálkozási időszak után, ezen a napon szabad húst enni először. Erre utal a magyar „húsvét” megjelölés. A húsvét számos népi hagyományt őriz. Talán a legfontosabb a locsolkodás. Ennek is többféle változata él még ma is. Az igazit a vízzel való locsolásnak mondják, de mostanság a „szagos víz”, a kölni a mérvadó.

Emlékszem gyerekkoromban már előre készültünk és fejben listát is készítettünk, hová kell elmenni locsolni, ahol széplány van. Néha túlzásba is vittük, mert nem a hímes „piros” tojás száma adta meg a locsolkodás eredményét, hanem a „keresmény”, mert mindenhol adtak pár forintot. Az én időmben csak fémből készült pénz volt a dívat. A sikerért még az idősebb néniket is meglocsoltuk.

Május 1

Ezt a tavaszi napot úgy tartjuk számon, mint a munka ünnepét. Fizetett ünnep. Története még az 1800-as évek végéhez, mint kezdethez köthető. 1886. május 1-én az amerikai chicagói munkások vívták ki az ünneppé nyilvánítást. Ausztrál munkások később tűzték zászlójukra a nyolc óra munka, 8 óra szórakozás, 8 óra pihenés jelszava követelést, nálunk ma Nagy Feró dalszövegeként ismerjük, amely már csak olyan „szlogen".

Nekem a május elseje a kezdeteknél, úgy 1960-as években a felvonulást jelentette. Arra emlékszem, hogy ezen a napon mindig jó idő volt, teljes napsütés. Újpestről, abból a gyárból, ahol dolgoztam már 8 órakor gyülekezni kellett a Városliget egy távolabb eső részén. Ott kiosztották a zászlókat, transzparenseket. Ha jó akartál lenni a főnöködnél, mindjárt magadhoz ragadtál egy olyan táblát, melyen az „akkori nagyjaink" képe díszelgett és ezt töretlenül vitted is. Néha megfordult a fejedbe, legszívesebben letennéd az egyik sarkon, de ehhez sarok is kellett volna. A május 1-i felvonulás után a kiinduló ponton volt a találkozás, ahol forró virsli mustárral és egy üveg Kőbányai sörrel fizették ki a sétát, meg a cipekedést. Nem hiányzott senki, mert a sör vonzó volt (hiszen abban az időben hiánycikk volt az üveges sör). Talán ezért is maradt emlékezetessé ez a nap, meg azért, hogy jó idő volt, tavaszi idő.

Kányádi Sándor költő szavai szerint, melyet a „Májusi szellő" című versében fogalmaz meg: „Almavirággal / futkos a szellő, / akár egy kócos / semmirekellő". Ez a május!

Anyák napja

Az anyákról, édesanyákról, világszerte megemlékeznek. A központi érték ebben a napban, amely a világon, más-más napokon van, hogy megemlékezzenek arról az erőfeszítésről, vállalásról, amit az anyák tesznek gyermekeikért. Ez egy óriási erőfeszítés, küzdelem. Ma Magyarságon ez a nap május első vasárnapja. Ez a nap az emlékezésé, a háláé, melyet virágokkal, kisebb ajándékokkal tesznek emlékezetessé.

Gyerek nap

Ebben a tavaszi kavalkádban, az ünneplések sorában már időpontja szerint is, ő az utolsó. mert május végi vasárnapon tartják. Az ENSZ erre vonatkozó határozata mondta ki – 1954-ben – hogy minden évben emlékezzenek meg a nemzetek azokról a gyerekekről, akik rossz körülmények között élnek, fejezzék ki jobbító szándékukat és támogatásukat. Nálunk ilyenkor színes kavalkádokkal, játékokkal kedveskednek a gyerekeknek.

Kifogyva a tavasz erőt adó ünnepeiből, már a nyárra, a pihenésre gondol az ember. Aztán az a bizonyos három hónap is leszakad a naptáról és helyettük, újabbak következnek.

*

Figyelmeztetlek, segítek eligazodni

Szimbólum, jel, jelkép összefoglalva arra szolgál, hogy a dolgokat, jelenségeket, tárgyakat, útbaigazításokkal megjelöljük, oly módon, hogy az mindenki számára egyértelmű legyen. Babits Mihály írja: - „Adynál, is mint Dantéban, az egész világ szimbólumok óriási láncolata."

Jelek, eligazító táblák nélkül az ember olyan lenne, mint egy szárnya szegett madár. Ezek segítenek eligazodni ebben az óriási, káoszos, lüktető körforgásban. Egy-egy szimbólum fontos jelentésére, akkor döbben rá az ember, ha például külföldön egy toalettet keres. Ez a szimbólum – a felrajzolt figura – nemzetközileg is mindent kifejez. Számos szimbólumot, jelet, jelképet ismerünk – eligazításunkra.

*

Zs. Csaba a lányt, aki nem ment férjhez, legalább negyven éve ismerte. Márti csinos lány volt, okos is, de valahogy a férfiakról egészen másféle elképzelése volt. Ez akadályozta meg, hogy Zs.

Csaba és Márti között egyszer, valamikor, szorosabb kapcsolat alakuljon ki. Az évek során tudtak egymásról. Zs. Csaba megnősült, született két gyereke is. Mártival évente párszor, úgy futólag találkozott. Ilyenkor pár mondattal ecsetelték sorsuk alakulását, de több nem történt közöttük. Aztán teltek az évek, a lányt és a fiút is másfelé sodorta az élet. Volt, amikor évek teltek el, hogy eszébe jutott volna a lány. Azért az életben vannak olyan jelenségek, történetek, melyek hallatán az ember eszébe juttat valamit, vagy valakit. Így történt egyszer, hogy a lány öcscsével összefutott egy boltban. Szomorúan újságolta, hogy Márti nyugdíjazása után, súlyos betegséget kapott. Sem a sugárkezelés, sem a kemoterápia nem segített, fél évvel ezelőtt eltemették. Részvétet kívánt, megtudta hol van sírja és úgy döntött, erről nem beszél senkinek, kegyelete jeléül egy csokor virágot vitt sírjára.

*

Z. Sándor negyvenéves, gazdálkodó. nem sok földje van, pár hold az egész, de arra elegendő, hogy megéljen. Disznókat nevelt, aztán eladta. Ebből van még némi jövedelme, meg fuvaroz a faluban. Szereti ezt a szabad életet. A fuvarozás jól jön ott mindenkinek, mert van, aki fát, szenet, vagy építőanyagot, tápot szállíttat vele a jószágoknak. Két lova van, ez egyik sajnos már öreg, le kellene cserélni. Járt is már többször a városi vásárban, de eddig a vétel nem jött össze.

Most elszánta magát, a hétvégi vásárban lovat vesz. El is ment, nézegette, alkudott is pár lóra, de az ár nem felelt meg. Már úgy volt vele, letesz szándékáról, elindul haza. A vásár szélén állt egy szekér, hátul a saroglyához volt kötve egy ló. Almásderes színű, jól nézett ki. Alkudozni kezdett a gazdával. Úgy érezte menni fog, csak legyen kitartása. Egy olyan félórai alkudozás után, mind a ketten egy árat mondtak. Z. Sándor a gazda tenyerébe csapott, az alku létrejöttének jelképeként. Fizetett, még ittak egy-egy korsó sört is, áldomásként és utána hazavezette, új lovát.

*

Sz. Rózsa a város szélén, egy kertes házban lakott. Állatbarát hírében állt, volt neki két macskája. A macskák szobatiszták voltak annyira, hogy evés után a résnyire hagyott ajtón, kimentek a kertbe, napos időben a teraszon lévő fotelben heverésztek. Ha megéheztek, bejöttek, és halk nyávogó hangon, jelezték evési óhajukat. Tehát megvolt a rend, melyet a macskák és azok gazdája maradéktalanul teljesített. Történt aztán, hogy a macskák valami miatt nem akartak kimenni a lakásból. Sz. Rózsa először nem tudta mire vélni a macskák viselkedését, kereste az okát és a teraszon megbújva egy eléggé nagytestű kutyát talált. Csapzott volt, sovány és a félelemtől remegett. Az ennivalót is nehezen akarta elfogadni, de úgy látszik az éhség nagyúr, engedett. Ahogy megsimogatta a kutyát, észre vette, fülében, mikrochip van beültetve. Mivel a kutyát elvinni nem tudta, elhívta az állatorvost, aki azt egy olvasóval, leolvasta, majd beazonosította a kutya tulajdonosát. Felhívta telefonon, Sz. Rózsa kifizette az orvosi vizitdíjat, majd pár óra elteltével megjelent a kutya gazdája. Elvitte az elcsavargott ebet, aztán eb oda fakó, távozott, még annyit sem mondott: - Köszönöm!

*

E. Feri bácsi közel volt a nyolcvanadik évéhez mikor megözvegyült. Egyedül maradt falusi házában. Két fia családjával Pesten lakott már vagy harminc éve. Hívták az öreget, menjen hozzájuk, elfér ott. Ebben a korban már olyan nagy mozgásra sincs szükség. Az öreg házat pedig pénzzé teszik. E. Feri bácsi erről hallani sem akart. Gondolták a gyerekek, itt már az érvek, a gondoskodó jó szó nem használ. Idejük nincs bajlódni az öreggel, majd csak ellesz egyedül is. Megtanították a mobil telefon kezelésére, mondták, mindennap az esti órákban hívni fogják, ha baj van, akkor jelezzen. Ment is több hónapon keresztül minden, a megbeszéltek szerint. Egyik nap azonban hiába csörgettek E. Feri bácsinak, nem vette fel a telefont. Nem adott életjelet magáról. – Biztosan baj lehet! – mondták a gyerekek, és autóba ültek. Az öreget a konyhába találták meg, reggel elesett és lábát törte. A mentők a közeli kórházba szállították. A család most van igazi dilemmában, hogyan tovább?

*

Z. Péter és K. László, mindketten fiatal emberek. Azt hinné, aki hallgatja őket egy kocsmai beszélgetés során, hogy van némi élettapasztalatuk. Legalább is az elmúlt harminc évet jól mérlegelik. Mindketten egy építéssel foglalkozó vállalatnál vannak alkalmazásban. Nem szakmunkát végeznek, mindenesek. Lapátolnak, ácsolnak, betonoznak, sittet talicskáznak, mikor mit kell tenni. Tudják, ezt kell csinálni, mert a munkában manapság nincs válogatás. Z. Péter, aki pár évvel idősebb, meg is jegyezi: - A munka régi jelképei megváltoztak. – Mire gondolsz? – kérdi szerényen K. László. A válasz tömör és célratörő: – Az eddigi sarló-kalapácsot, felválja a fagyi és a galamb. K. László értetlenül nézi barátját, aki folytatja: - Vagyis, aki nem nyal, az repül!

*

A. Zoltán és felesége Marika már negyven éve, kiegyensúlyozott, boldog házasságban éltek. Talán azt lehet mondani kettőjük kapcsolatáról, hogy a férj volt odaadóbb. Szerette a feleségét, mindennel kedvébe járt, szinte a tenyerén hordta. Arra senki sem gondolt, mi lesz, ha egyszer ennek valamilyen ok folytán vége szakad. Kié lesz a nagyobb szenvedés? Sajnos egyszer ez is bekövetkezett. A. Zoltán 65 éves korában, váratlanul elhunyt. Marikát nagyon megviselte férje elvesztése. Nem találta helyét, magába roskadt. Senki sem tudta ebből az állapotból kimozdítani. Kiszolgáltatottá vált és ezt a helyzetet, mint egy jelképet, pár hónap alatt őszbe futott haja mutatta igazán.

*

H. Imre húsz éves volt, amikor feleségül kérte T. Gittát, aki akkor tizenhatodik évét töltötte be. Életükkel nem is volt baj. A feleség fiatal, sokk mindent nem úgy tett, mint egy érett asszony. H. Imre panaszkodott is anyósának lányára, de ennek csak időleges foganatja volt. Éltek tovább, néha úgy tűnt, a dolgok rendeződnek, de mégsem volt minden az igazi. A közelmúltban ünnepelték hetedik házassági évfordulójukat. Azt szokták mondani ez a kritikus év, ekkor állhat be valamiféle fordulat a két fél kapcsolatában. H. Imre csak annyit mondott, mikor felesége

megkérdezte, milyen volt ez az időszak. H. Imre válasza szerint: - Felnőtt lettél! Ennek biztos jele – Nem tárolsz romlott ételt a hűtőszekrényben, penészes kenyeret a kamrában. Szelektíven gyűjtöd a szemetet és megbékélsz azzal a ténnyel, hogy lassan olyanná válsz, mint az anyád!

*

S. Ferencre azt mondták, szereti a nőket. Ezzel nem is lenne semmi baj, hiszen ilyen a férfinép, ez a természetes. S. Ferenc csak annyiban különbözött egy „átlag férfitől", hogy élvezte a csábítás folyamatát. Egy ilyen eset során megismerkedett egy férjes asszonnyal. Tette neki a szépet, az asszonynak is tetszett a dolog. Utalást is tett arra vonatkozóan, hogy férje sokat dolgozik, mindig fáradt. Ha hazajön, eszik, és szinte beesik az ágyba. S. Ferencnek titkon tetszett a férjnek ez a fajta „üzemzavara". Gondolta, majd ő helyébe lép. Tett erre utaló megjegyzéseket a férjes asszonynak, aki kötélnek is állt. Elmondta, hogyan hozzák össze azt a bizonyos találkát, amely aztán zavarmentes legyen. Az asszony pár nap türelmet kért, majd közölte S. Ferenccel, a férje távol lesz, péntek este hét után, amikor már besötétedett, jöjjön be az utcáról a házba. A bejárati ajtó kis ablakában világosság lesz, az előszobai villany égni fog. Amikor elalszik a világítás, akkor minden rendben, jöhet! Ez volt a jel és a találka rendben lezajlott, mindkét fél megelégedésére.

*

A motorizáció az utóbbi ötven évben, úgy terjedt, mint a járványszerű betegség. A személyautók, kamionok, motorok sokasága ellepte a közutakat, melyből a kezdetben nem is volt elegendő. Sőt az utak minősége sem volt olyan, amely zavarmentesen elbírta volna ezt a megnövekedett forgalmat. Utakat, sztrádákat kellett építeni, megfelelő leágazásokkal, kereszteződésekkel. Ahhoz, hogy az autóban ülő, jogosítvánnyal rendelkező sofőr tudja pontosan, hogy merre kell, merre szabad mennie, ezt jelezni kell számára. Tehát a jelek sokasága szükségeltetik. Mégpedig útjelek, jelzőtáblák, sebességre, irányra, terhelésre vonatkozóan. Jelölni kell a helységek neveit, az utak számozását, szinte felsorolni sem lehet pontosan, mi szükségeltetik ahhoz, hogy a forgalom zavarmentesen, balesetek nélkül bonyolódjon. Ez vonatkozik a vasútra is, ott is jelek, jelzések tömege irányítja a mozdonyvezetőt, hogy a vonat zavarmentesen és pontosan beérkezzen a cél állomásra, az utasoknak, pedig kellemes élmény legyen az utazás. Aztán vegyük még azt is hozzá, hogy ezek betartása, betartatása sem egyszerű feladat. Ugyanis léteznek renitensek, akik úgy gondolják, ez rájuk nem

vonatkozik, mit nekik egy jel, az semmi! Rohannak eszeveszett sebességgel és észre sem veszik, hogy a halál ott ólálkodik felettük.

◙